

RAPORTUL nr. 3

Misiunea de observare a alegerilor pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova din 30 octombrie 2016

Perioada de monitorizare: 14 septembrie–4 octombrie 2016

Publicat la 5 octombrie 2016

Toate drepturile sunt protejate. Conținutul Raportului poate fi utilizat și reprodus în scopuri non-profit și fără acordul prealabil al Asociației Promo-LEX cu condiția indicării sursei de informație.

Misiunea de Observare a Alegerilor pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova din 30 octombrie 2016 este finanțată de Agenția Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID), Ambasada Marii Britanii la Chișinău, National Endowment for Democracy, Consiliul Europei.

Opiniile exprimate în rapoartele publice Promo-LEX aparțin autorilor și nu reflectă neapărat punctul de vedere al finanțatorilor.

CUPRINS

INTRODUCERE.....	4
METODOLOGIA DE OBSERVARE	4
REZUMAT.....	5
I. CADRUL LEGAL.....	6
II. ORGANELE ELECTORALE.....	9
III. ADMINISTRAȚIA PUBLICĂ.....	14
IV. CONCURENȚII ELECTORALI.....	18
V. FINANȚAREA CAMPANIEI ELECTORALE PENTRU ALEGEREA PREȘEDINTELUI REPUBLICII MOLDOVA	22
VI. SOCIETATEA CIVILĂ.....	33
VII. INCLUZIUNEA ELECTORALĂ ȘI EGALITATEA ȘANSELOR.....	35
RECOMANDĂRI.....	36
LISTA DE ABREVIERI.....	38

INTRODUCERE

Raportul nr. 3 elaborat de Misiunea de Observare a Alegerilor (MOA) pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova (RM) din 30 octombrie 2016 cuprinde perioada de activitate a observatorilor între 14 septembrie – 4 octombrie 2016. Acesta este un raport de tip intermediar, a cărui misiune generală este de a asigura îmbunătățirea de ansamblu a procesului electoral în curs de desfășurare. Obiectivele de referință ale raportului intermediar sunt: diagnosticarea în timp real a calității procedurilor de organizare și desfășurare a alegerilor pentru o perioadă prestabilită de timp; responsabilizarea actorilor electorali; identificarea tendințelor pozitive și negative în cadrul procesului electoral.

Raportul este elaborat în baza efortului de monitorizare a echipei centrale a MOA, precum și a constatărilor raportate de către observatorii pe termen lung (OTL) din cadrul Misiunii, cu privire la activitatea tuturor actorilor implicați în procesul de organizare și desfășurare a alegerilor prezidențiale: autoritățile publice, organele electorale, partidele politice, grupurile de inițiativă privind colectarea semnăturilor, cetățenii ce și-au exprimat intenția de a candida pentru funcția de Președinte al RM, mass-media și societatea civilă.

Standardele internaționale la care se va face referire în acest raport sunt cele elaborate de ONU, OSCE, Comisia Europeană pentru Democrație prin Drept, Uniunea Europeană și Consiliul Europei. La finele acestui raport sunt incluse recomandări pentru autoritățile publice, organele electorale, potențialii concurenți electorali și alți actori interesați, cu scopul de a asigura optimizarea procesului electoral.

METODOLOGIA DE OBSERVARE

Misiunea de Observare a Alegerilor pentru funcția de Președinte al RM din 30 octombrie 2016 este un proiect realizat de Asociația Promo-LEX în cadrul Coaliției Civice pentru Alegeri Libere și Corecte. Asociația Promo-LEX este o asociație obștească, care are drept scop dezvoltarea democrației în RM, inclusiv în regiunea transnistreană, prin promovarea și protejarea drepturilor omului, monitorizarea proceselor democratice și consolidarea societății civile.

Misiunea de observare Promo-LEX monitorizează procesul electoral în toate circumscripțiile electorale din RM. În ziua alegerilor, Promo-LEX va delega câte un observator pe termen scurt (OTS) în fiecare secție de votare (SV) din țară. Misiunea va observa alegerile și în circa 40 SV constituite peste hotarele RM. MOA Promo-LEX va realiza Numărarea în Paralel a Voturilor (PVT) în toate SV din țară în care va delega observatori. Toți observatorii implicați în procesul de monitorizare sunt instruiți în cadrul seminarelor organizate de către Misiunea Promo-LEX și semnează Codul de conduită al observatorului național independent Promo-LEX, obligându-se să acționeze operativ, cu bună credință și în mod non-partizan. Activitatea tuturor observatorilor este coordonată de o echipă centrală formată din 38 de persoane.

Drept sursă de elaborare a rapoartelor publice ale misiunii de observare servesc informațiile oficiale și cele publice, precum și rapoartele, inclusiv cele standardizate ale observatorilor, întocmite în baza vizitelor planificate aleatoriu¹ în fiecare localitate din aria de responsabilitate, vizitelor săptămânale la organele electorale, precum și rapoarte ale evenimentelor întocmite în afara vizitelor planificate în mod obișnuit, atunci când observatorii constată evenimente cu tentă electorală. În cadrul vizitelor planificate, observatorii constată informația în urma discuțiilor, întâlnirilor cu interlocutorii și consultarea documentelor oficiale. Informația cu privire la finanțarea campaniei electorale, de colectare a semnăturilor sau de activitate obișnuită a partidelor politice este reflectată în rapoarte standardizate financiare, astfel încât să fie efectuată atât analiza veniturilor obținute, cât și a cheltuielilor suportate de actorii procesului electoral și partidele politice.

¹ Vizitele sunt planificate aleatoriu în așa fel încât fiecare OTL să viziteze fiecare localitate din aria de responsabilitate o dată pe parcursul perioadei de colectare a semnăturilor, de două ori pe parcursul campaniei de agitație electorală și, eventual, o dată în perioada campaniei pentru turul II de scrutin, dacă acesta va avea loc.

MOA Promo-LEX nu este oponent politic concurenților electorali implicați în alegerile pentru funcția de Președinte al RM din 30 octombrie 2016, nu este un organ de anchetă și nu își asumă obligația expresă de a proba constatările observate. Totuși, în măsura posibilităților, rapoartele observatorilor sunt însoțite de probe foto și video care pot fi puse doar la dispoziția organelor de drept în baza solicitărilor corespunzătoare și în nici un caz la dispoziția concurenților electorali. Misiunea Promo-LEX de Observare a Alegerilor gestionează platforma web www.electoralamonitor.md, în care orice cetățean poate semnală activități cu tentă electorală. Semnalările din partea cetățenilor sunt verificate de către observatorii Misiunii în cadrul următoarei vizite planificate în localitatea în care a fost înregistrată semnalarea.

Activitatea MOA Promo-LEX este finanțată de USAID, Ambasada Marii Britanii la Chișinău, National Endowment for Democracy și Consiliul European. Opiniile exprimate în rapoartele publice ale Promo-LEX aparțin autorilor și nu reflectă neapărat punctul de vedere al finanțatorilor.

REZUMAT

În perioada 14 septembrie – 4 octombrie 2016, Misiunea de Observare a Alegerilor (MOA) Promo-LEX, prin intermediul a 42 de observatori pe termen lung repartizați pe teritoriul RM, conform UAT de nivelul II, și a 5 coordonatori regionali a realizat o monitorizare plenară a alegerilor pentru funcția de Președinte al RM din 30 octombrie 2016. Raportul este elaborat în baza analizei formularelor completate de observatorii Promo-LEX și anume: a 1148 de formulare de vizită, a 386 de formulare de eveniment, a 101 formulare de vizită la CECE-uri și a 83 de formulare de monitorizare a finanțării campaniei.

În perioada monitorizată, s-a încheiat etapa de depunere a demersurilor de înregistrare a candidaților la alegerile prezidențiale din 30 octombrie 2016. 16 solicitanți din totalul de 24 de pretendenți au depus cereri la CEC. Cei 8 solicitanți care nu au reușit să depună cererea de înregistrare au motivat prin imposibilitatea colectării numărului necesar de semnături. 7 dintre aceștia sunt candidați independenți. La momentul ultimei zile de raportare, CEC înregistrase deja 8 concurenți electorali (Anexa 1). Toți 8 candidați au fost desemnați de partide politice.

În publicitatea politică MOA Promo-LEX a constatat utilizarea simbolurilor naționale și internaționale. MOA atrage atenția la solicitările legate de exercitarea dreptului la vot și la valabilitatea actelor de identitate. În acest sens, Misiunea menționează că Legea privind actele de identitate în sistemul național de pașapoarte califică actele de identitate expirate ca fiind nevalabile, iar utilizarea acestora constituie o încălcare a legii. De asemenea, constatăm că actele legislative sunt acte adoptate de unica autoritate legislativă a statului în temeiul normelor constituționale, iar derogarea de la prevederile acestora este una inacceptabilă.

Procedurile de organizare a alegerilor s-au desfășurat cu respectarea termenelor prevăzute în legislație și, respectiv, în Planul calendaristic al CEC, cu excepția procesului de constituire a SV de peste hotare și de aducere la cunoștință publică a informației despre adresa sediului birourilor electorale ale secțiilor de votare, adresa localului pentru votare, precum și a modului de contactare pentru relații cu clienții.

Cu referire la SV din străinătate, MOA Promo-LEX salută decizia Guvernului de a majora per ansamblu numărul SV deschise peste hotare, dar în cadrul Raportului prezintă propria poziție vizavi de numărul și geografia SV de peste hotare. Considerăm că reducerea numărului de SV în Marea Britanie nu este justificată. Salutăm majorarea numărului SV în Federația Rusă, însă considerăm că această majorare urma să fie făcută, în special, în orașele Moscova și Sankt-Petersburg. Este necesară deschiderea unor SV suplimentare în Belgia, Irlanda, România (or. București) și Italia (or. Mestre și Parma).

MOA Promo-LEX consideră că, în conformitate cu prevederile *Legii privind transparența procesului decizional*, era binevenită organizarea dezbaterilor publice la acest subiect, prin implicarea atât a publicului larg, cât și a părților interesate definite (diaspora, societatea civilă etc.). În același timp,

conștientizăm că în această situație norma legală nu poate fi respectată în totalitate din cauza termenelor scurte puse la dispoziția MAEIE.

Calitatea datelor înscrise în RSA continuă să rămână o potențială problemă de scădere a încrederii alegătorilor în procesul electoral. Constatăm existența unor deficiențe cu caracter repetitiv (raportate la constatările observatorilor Promo-LEX de la alegerile anterioare), observate de Misiunea Promo-LEX, precum și în baza activității registratorilor din cadrul APL. Printre acestea se numără: prezența în continuare în RSA a alegătorilor decedați și necorespunderea adreselor indicate în RSA cu cele din BI ale alegătorilor.

MOA Promo-LEX constată, cu regret, utilizarea în continuare a practicilor ce prejudiciază caracterul democratic al procesului electoral. În special, este vorba de acțiuni ce pot fi calificate drept *utilizare a resurselor administrative și oferirea de cadouri în perioada electorală*. Constatăm cazuri de *utilizare a resurselor administrative* prin implicarea activă a reprezentanților APL de nivelurile I și II, în timpul orelor de muncă, pentru organizarea întâlnirilor cu cetățenii în cadrul campaniilor de colectare a semnăturilor și a campaniilor de publicitate politică.

Potrivit constatărilor, în total au fost înregistrate 20 de cazuri de utilizare a resurselor administrative, dintre care 13 cazuri – de către reprezentanții PDM ; 3 cazuri – de PPPSRM; 1 caz – de PPPN; 1 caz – de PPMSPR; 1 caz – de PPPEM și 1 caz – de candidatul independent Vasile Tarlev.

În ceea ce privește oferirea cadourilor electorale, Misiunea a constatat 10 cazuri în total, dintre care 5 cazuri – de către reprezentanții PDM și 5 cazuri – de către PPPSRM .

CEC a depus eforturi de informare apolitică și pe scară largă a alegătorilor privind necesitatea ieșirii la vot în ziua alegerilor. Au fost prezentate spoturi publicitare de mobilizare a alegătorilor din RM și a celor aflați peste hotare în ziua votării. Se desfășoară campanii de informare cu implicarea echipelor mobile constituite din formatori CICDE. S-au organizat întâlniri cu diaspora. CICDE a efectuat instruirii ale diferitor categorii de participanți la procesul electoral. În același timp, constatăm necesitatea instituirii unei platforme de comunicare durabilă cu asociațiile cetățenilor cu necesități speciale (de auz, de vedere, locomotorii etc.), în vederea creșterii gradului de accesibilitate și integrare electorală a acestora.

Până la data de 4 octombrie, pentru întreaga perioadă de colectare a semnăturilor din 2-29 septembrie 2016, din cele 24 GI care au inițiat colectarea 11 au depus rapoarte financiare. Specificăm că din 24 GI doar 16 au depus la CEC numărul necesar de semnături. C.I. Vadim Brînzan nu a depus liste de subscripție, însă a prezentat raportul financiar. Nici un GI nu a raportat sume ce ar depăși plafonul maxim stabilit de CEC în valoare de 576 520 lei.

Conform rapoartelor financiare, doar 3 GI (PPPSRM, C.I. Vadim Brînzan, C.I. Roman Mihăieș) au indicat donațiile materiale recepționate și le-au estimat la valoarea de piață, acestea regăsindu-se în documentele financiare depuse la CEC.

MOA Promo-LEX constată cu îngrijorare că cel puțin 2 GI (MSPRR și PL) au prezentat raportul „la zero” în condițiile în care , în scop de colectare a semnăturilor, au desfășurat activități de promovare atât pe platforme online, cât și pe panouri stradale. Alte 4 GI (PPPDA, PPPPEM, C.I. Silvia Radu, Vadim Brînzan) au indicat sporadic anumite cheltuieli, iar la destinații evidente, precum cheltuieli de transport, cheltuieli pentru materiale promoționale, recompense pentru voluntari, au indicat „0”, chiar dacă observatorii au constatat cheltuieli la aceste categorii de cheltuieli.

I. CADRUL LEGAL

În perioada indicată, MOA Promo-LEX a continuat efortul de monitorizare a respectării prevederilor legale ce reglementează alegerile prezidențiale din 30 octombrie 2016. Scopul nostru este de a responsabiliza atât autoritățile publice și cele electorale, implicate în elaborarea, implementarea și respectarea cadrului legal, cât și concurenții electorali, care în activitatea lor trebuie să se conducă exclusiv de prevederile respective.

a. Utilizarea simbolurilor naționale și internaționale în campaniile de promovare

Conform art. 105 alin. (1) din Codul electoral, campania electorală pentru alegerea Președintelui Republicii Moldova începe nu mai devreme de 30 de zile înainte de ziua alegerilor și se desfășoară în conformitate cu prevederile capitolului 7, care se aplică în modul corespunzător. De aici reiese că data din care candidații la funcția de Președinte pot face agitație electorală este de 30 septembrie 2016.

De asemenea, art. 47 alin. (6¹) din Codul electoral prevede că: “Nu pot fi utilizate în scop de publicitate electorală imagini ce reprezintă instituții de stat sau autorități publice, atât din țară cât și de peste hotare, ori organizații internaționale. Se interzice combinarea de culori și/sau sunete care invocă simboluri naționale ale Republicii Moldova ori ale altui stat, utilizarea materialelor în care apar personalități istorice ale Republicii Moldova sau de peste hotare, simbolistica unor state străine sau organizații internaționale sau imaginea unor persoane oficiale străine”.

Pe parcursul perioadei de monitorizare din 14 septembrie – 4 octombrie 2016, observatorii Promo-LEX au constatat utilizarea simbolisticii naționale și internaționale de către cel puțin trei partide politice.

Astfel, Partidul Democrat din Moldova, al cărui candidat desemnat pentru funcția de Președinte este dl Marian Lupu, pentru promovarea propriilor proiecte a utilizat Drapelul de stat al Republicii Moldova, drapelul Uniunii Europene, precum și imnul Uniunii Europene, un extras din „Oda bucuriei” – Simfonia a IX-a de Ludwig van Beethoven.

Al doilea partid politic care a utilizat simbolurile naționale este dl Igor Dodon, candidat desemnat din partea PP PSRM, care în campania de colectare a semnăturilor pentru susținerea candidaturii sale la funcția de Președinte a făcut publicitate ce conținea Stema de stat ilustrată.

La 14 septembrie 2016, candidatul la funcția de Președinte al RM Iurie Leancă a publicat pe pagina sa de pe una din rețelele de socializare fotografii în care apare alături de cancelarul Germaniei Angela Merkel și Președintele Statelor Unite ale Americii Barack Obama.

De asemenea, la 23 septembrie 2016, candidatul la funcția de Președinte al RM Igor Dodon a publicat fotografii în care apare alături de Patriarhul rus, Kiril și mesajul acestuia de susținere. În acest sens, constatăm utilizarea de către candidați a imaginii unor personalități străine, ceea ce contravine legislației electorale, dar, ca și în cazul utilizării simbolurilor naționale și internaționale, aceasta a avut loc în afara campaniei electorale și poate fi calificată doar ca fiind cu tentă electorală.

Al treilea caz se referă la un alt candidat la funcția de Președinte al RM, Andrei Năstase, desemnat de către PPPDA care apare pe rețele de socializare și în mass-media alături de Lech Walesa, primul Președinte al Poloniei postcomuniste. Conform declarațiilor lui Andrei Năstase, fotografia a fost publicată de Lech Walesa pe pagina sa de pe una din rețelele de socializare, de unde a și fost preluată de mass-media.

De menționat că publicitatea amintită nu a conținut îndemnuri directe de a vota și, prin urmare, nu poate fi calificată ca agitație electorală. De asemenea, dat fiind faptul că publicitatea a fost difuzată până la data de 30 septembrie 2016, aceasta nu se încadrează în termenii prevăzuți pentru campanie, urmează a fi tratată drept publicitate politică și publicitate în scopul colectării semnăturilor și, respectiv, nu cad sub incidența prevederilor art. 47 alin. (6¹) din Codul electoral.

Totuși, având în vedere contextul evenimentelor politice, activitatea și prezența în spațiul public al PDM, și PP PSRM pot fi calificate ca fiind unele cu tentă electorală. Mai mult, ținem să atragem atenția

asupra faptului că Legea nr. 1227 din 27 iunie 1997 cu privire la publicitate, care de asemenea interzice utilizarea simbolurilor statului în cadrul publicității, face excepție și nu se aplică și publicității politice. În opinia MOA Promo-LEX, lipsa unei reglementări specifice pentru publicitatea politică impune excluderea din Legea nr. 1227 a excepției menționate și uniformizarea condițiilor amplasării tuturor tipurilor de publicitate.

Observăm cu regret că tratamentul similar ține doar de latura de finanțare, nu și de condițiile de realizare a agitației care are loc la diferite etape în cadrul aceleiași perioade electorale. În acest sens, considerăm oportună modificarea Codului electoral în vederea reglementării condițiilor de desfășurare a agitației de promovare a campaniei de colectare a semnăturilor.

b. Exercitarea dreptului la vot și actele de identitate expirate

În contextul solicitării unor reprezentanți ai diasporei de a permite votarea la alegerile prezidențiale din 30 octombrie 2016 în baza actelor de identitate expirate, precum și reieșind din pozițiile diferite adoptate de CEC în acest sens la ultimele scrutine (permisiunea de a vota în 2014 cu acte de identitate expirate, iar în 2015 – doar cu cele valabile), MOA Promo-LEX consideră necesar de a-și prezenta propria poziție pe marginea acestui subiect. De menționat că la momentul publicării Raportului nici o autoritate publică nu s-a expus univoc în ceea ce privește această problemă.

Articolul 38 din Constituția Republicii Moldova stabilește că voința poporului constituie baza puterii de stat. Această voință se exprimă prin alegeri libere, care au loc în mod periodic prin sufragiu universal, egal, direct, secret și liber exprimat. Cetățenii Republicii Moldova au drept de vot de la vârsta de 18 ani, împliniți până în ziua alegerilor inclusiv, excepție făcând cei puși sub interdicție în modul stabilit de lege.

Totuși, dreptul la vot nu face parte din categoria drepturilor absolute. Nefiind absolut, acesta poate fi restricționat, Parlamentul dispunând de o largă marjă de apreciere în reglementarea acestuia².

Conform art. 53 alin. (3) din Codul electoral, votarea se efectuează în baza unui șir limitat de acte de identitate. Totodată, Legea nr. 273 din 9 noiembrie 1994 privind actele de identitate din sistemul național de pașapoarte stipulează tipurile, întrebuintarea, descrierea, termenele de valabilitate, modul de eliberare și ridicare a actelor de identitate. Articolul 5 alin. (1) lit. d) din lege prevede că *se consideră nevalabil actul de identitate a cărui termen de valabilitate a expirat*. În acest context și având în vedere eventuala posibilitate de votare în baza actelor expirate, atragem atenția asupra faptului că, potrivit art. 9 alin. (1) lit. i), *constituie încălcarea legii întrebuintarea actelor de identitate nevalabile*.

În același context, amintim recomandările conținute în Raportul final al Misiunii de observare a alegerilor OSCE/BIDD0 de monitorizare a alegerilor parlamentare anticipate din 28 noiembrie 2010 din RM, care la pct. 9 prevăd că: "Practica de a permite votarea în baza actelor de identitate expirate trebuie revăzută".

În acest context, *considerăm că modificarea legii este unicul instrument oportun și necesar pentru a încadra în limitele legale posibilitatea cetățenilor de a vota cu acte de identitate expirate, acest lucru fiind imposibil în condițiile legislative actuale*.

c. Contestarea la Curtea Constituțională a unor norme legale legate de procesul electoral

Pe parcursul perioadei monitorizate, la Curtea Constituțională au fost depuse două sesizări privind desfășurarea procesului electoral în cadrul alegerilor pentru funcția de Președinte al RM din 30 octombrie 2016.

² Hotărârea Curții Constituționale nr. 15 din 27 iunie 2014.

La 16 septembrie 2016, în calitate sa de președinte al partidului politic "Partidul Acțiune și Solidaritate" Maia Sandu a solicitat Judecătoriei Buiucani, mun. Chișinău, ridicarea excepției de neconstituționalitate a unor prevederi din Legea nr. 264-XVI din 21 decembrie 2007 privind partidele politice. În consecință, la 19 septembrie 2016, instanța de judecată a depus la Curtea Constituțională sesizarea nr. 109g din 19 septembrie 2016, prin care s-a solicitat controlul constituționalității art. 26 alin. (6) lit. b) din Legea nr. 294, care stabilește că: "Se interzice finanțarea, prestarea unor servicii cu titlu gratuit ori susținerea materială sub orice formă, directă și/sau indirectă, a partidelor politice de către: [...] b) persoanele fizice cetățeni ai Republicii Moldova din veniturile obținute în afara țării; [...]"

În viziunea autorului sesizării, dispozițiile cuprinse la art. 26 alin. (6) lit. b) din Legea citată sunt neconstituționale, întrucât acestea contravin prevederilor art. 16 alin. (2) și art. 41 alin. (1) din Constituția Republicii Moldova, art. 11 și art. 14 din Convenția pentru apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale și art. 1 din Protocolul nr. 12 la Convenție. De asemenea, întrucât normele contestate nu țin cont de actele internaționale care sunt obligatorii pentru RM, acestea contravin și art. 4 și 8 din Constituție.

De asemenea, la 21 septembrie 2016, deputatul și candidatul la funcția de Președinte al RM, dl Valeriu Ghilețchi, a sesizat Curtea Constituțională în vederea controlului constituționalității unor norme ale Codului electoral. Astfel, prin sesizarea nr. 111a, autorul a solicitat declararea neconstituționalității următoarelor prevederi din Cod:

- a) expresiile: „în prezența conducătorului autorității administrației publice locale pe al cărei teritoriu s-au colectat semnăturile” și "lista de subscripție se autentifică prin aplicarea, pe fiecare foaie, a ștampilei autorității administrației publice locale respective" din art. 42 alin. (6) din Codul electoral;
- b) expresia: "din cel puțin jumătate din numărul unităților administrativ-teritoriale de nivelul doi ale Republicii Moldova" din art. 102 alin. (1) din Cod;
- c) art. 102 alin. (2) din Cod: "Se consideră conforme cu alin. (1) unitățile administrativ-teritoriale de nivelul doi ale Republicii Moldova în care au fost colectate nu mai puțin de 600 de semnături";
- d) expresia: "listele care nu au fost autentificate prin aplicarea ștampilei autorității administrației publice locale respective" din art. 156 alin. (3) din Codul electoral.

În opinia autorului sesizării, normele contestate contravin art. 16 și 38 din Constituția Republicii Moldova.

Ținem să menționăm că în data de 26 septembrie 2016, Curtea Constituțională a declarat inadmisibile ambele sesizări și deci, nu vor fi examinate în fond.

II. ORGANELE ELECTORALE

2.1. Hotărâri ale Comisiei Electorale Centrale

În perioada de raportare, CEC a adoptat un șir de hotărâri într-o bună organizare și desfășurare a scrutinului prezidențial și respectarea Programului calendaristic aprobat la 23 august 2016.

Prin urmare, au fost adoptate 10 hotărâri prin care organul electoral central: a stabilit plafonul general al mijloacelor financiare ce pot fi transferate pe contul „Fond electoral” al concurentului electoral la alegerile pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova din data de 30 octombrie 2016, a stabilit numărul persoanelor de încredere ale concurenților electorali la alegerile pentru funcția de Președinte, a stabilit quantumul creditului fără dobândă acordat concurenților electorali la alegerile pentru funcția de Președinte al RM, a degrevat de atribuțiile de la locul de muncă permanent și a convocat unii membri ai CECE de nivelul al doilea pentru organizarea și desfășurarea alegerilor pentru funcția de Președinte al RM, a aprobat statele de personal ale aparatelor CECE la alegerile pentru funcția de Președinte al RM, a evaluat nivelul de realizare a punctului 4 din hotărârea Comisiei

Electorale Centrale nr. 111 din 18 august 2016 „Cu privire la rapoartele privind gestiunea financiară a partidelor politice pentru primul semestru al anului 2016”, a aprobat unele modele de documente electorale pentru alegerile la funcția de Președinte al RM, a dispus organizarea secțiilor de votare în străinătate pentru alegerile prezidențiale din 30 octombrie 2016, a stabilit modul de participare a cetățenilor RM domiciliați în unitățile administrativ-teritoriale din stânga Nistrului, municipiul Bălți și unele localități ale r. Căușeni, a aprobat Instrucțiunea privind modul de utilizare a ștampilelor electorale la alegeri și referendumuri.

De asemenea, în vederea asigurării desfășurării în condiții bune a alegerilor prezidențiale, CEC a adoptat Hotărârea nr. 237 prin care a stabilit responsabilități suplimentare pentru unele autorități ale administrației publice centrale, autorități publice locale, precum și pentru unele instituții. În acest sens, Comisia a remis hotărârea Ministerului Economiei, Ministerului Afacerilor Interne, MAEIE, Ministerului Tehnologiei Informației și Comunicațiilor, Ministerului Transporturilor și Infrastructurii Drumurilor, Serviciului de Informații și Securitate, Serviciului Stării Civile, Agenției Naționale pentru Reglementare în Comunicații Electronice și Tehnologia Informației – ÎS ”Centrul de Telecomunicații Speciale”, SA „Moldtelecom” și Autorităților administrației publice locale în vederea desemnării unor persoane responsabile de conlucrarea cu organele electorale și concurenții electorali.

CEC a mai examinat cereri de acreditare a observatorilor și a experților electorali naționali și internaționali. În perioada monitorizată, CEC a adoptat 9 hotărâri prin care au fost acreditați 1558 de observatori naționali și 21 observatori internaționali.

2.2. Depunerea documentelor pentru înregistrare/Înregistrarea candidaților la funcția de Președinte al Republicii Moldova

În perioada monitorizată, CEC a examinat setul de documente, inclusiv listele de subscripție, prezentate de 6 candidați pentru funcția de Președinte al RM. Astfel, în calitate de candidat la funcția de Președinte al RM au fost înregistrați: Iurie Leancă, Andrei Năstase, Inna Popenco, Dumitru Ciubașenco, Maia Sandu și Igor Dodon. În total, la ziua de 4 octombrie 2016 – ultima zi a etapei a 3-a de monitorizare, CEC a înregistrat 8 candidați, inclusiv Marian Lupu și Mihai Ghimpu, înregistrați anterior.

De menționat că Comisia urmează să se expună asupra seturilor de documente a încă opt concurenți electorali, care au depus demersuri de înregistrare și listele de subscripție la 29 septembrie 2016. Este vorba de: Ana Guțu, Valeriu Ghilețchi, Maia Laguta, Ion Dron, Roman Mihăeș, Vasile Tarlev, Vitalia Pavlicenco și Silvia Radu.

2.3. Activitatea Consiliilor Electorale de Circumscripție Electorală de nivelul II

a. Modificarea componenței CECE

Potrivit constatărilor observatorilor Promo-LEX, în cel puțin 7 circumscripții electorale de nivelul II (Chișinău, Ștefan Vodă, Taraclia, Basarabeasca, Edineț, Telenești, Glodeni) a fost modificată componența nominală a CECE. Aceste modificări s-au datorat inițiativei instanței judecătorești din Ștefan Vodă; partidului PLDM la Chișinău și Taraclia; APL II la Glodeni și Telenești. Au avut loc modificări în componența conducerii CECE Basarabeasca – secretarul, la solicitarea personală a membrului ales în funcția dată și a CECE Edineț - vicepreședintele și secretarul, de asemenea la solicitarea personală.

b. Programul de activitate al CECE

În vederea monitorizării alegerilor pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova din 30 octombrie 2016, în perioada 14 septembrie – 4 octombrie 2016, CECE Cimișlia a acreditat 1 observator din partea PDM. Au fost înregistrați reprezentanți cu drept de vot consultativ în cadrul CECE, după cum urmează: CECE Criuleni, Ștefan Vodă, Chișinău, Sângerei a candidatului Marian Lupu (PDM), CECE Chișinău – Dumitru Ciubașenco (PPPN).

CECE Chișinău a solicitat de la CEC câte 25 de certificate cu drept de vot pentru fiecare SV. S-a decis să fie acordate câte 20 certificate cu drept de vot fiecărui BESV.

2.4. Constituirea secțiilor de votare

Conform art. 29 alin. (2) din Codul electoral, SV se constituie de către CECE în localități, în baza propunerilor primarilor orașelor (municipiilor), sectoarelor și satelor (comunelor), *cu cel puțin 35 de zile înainte de data alegerilor*, și vor cuprinde cel puțin 30 și cel mult 3000 de alegători. Pentru alegerile de orice nivel și pentru referendumurile republicane, SV se constituie în același termen. Sediile secțiilor de votare se stabilesc, de regulă, în sediile aflate în proprietate publică și se amenajează astfel încât să faciliteze accesul în ele al persoanelor în vârstă și cu dizabilități.

Pentru a efectua votarea și numărarea voturilor, circumscripțiile electorale se divizează în SV. În conformitate cu prevederile art. 29 alin. 2 al Codului electoral și, reieșind din conținutul Planului calendaristic al CEC, prin hotărârile CECE-urilor, până în data de 24 septembrie 2016, pe teritoriul RM au fost constituite un număr de 1982 SV.

În comparație cu alegerile locale generale din 2015, MOA Promo-LEX constată că numărul de SV a crescut în: mun. Chișinău – cu 3 SV; în circumscripția Anenii-Noi – cu 2 secții; în raioanele Orhei și Rezina – cu o secție. Iar în circumscripțiile Căușeni, Dubăsari, Șoldănești și Cantemir s-au constituit cu o SV mai puțin.

Pentru asigurarea accesului la procedura de votare pentru cetățenii RM din stânga Nistrului, din municipiul Bender și din unele localități ale r. Căușeni, CEC a repetat practica scrutinelor precedente și a adoptat Hotărârea nr. 334 din 4 octombrie 2016 prin care a aprobat lista a 30 de SV în care cetățenii menționați își vor putea exercita dreptul lor constituțional, comparativ cu 26 SV deschise la alegerile precedente. Cele 30 de SV țin de următoarele circumscripții electorale: municipale Chișinău nr. 1 și Bălți nr.2, raionale Anenii Noi nr. 4, Cahul nr. 7, Călărași nr.9, Căușeni nr. 10, Criuleni nr. 12, Dubăsari nr. 15, Florești nr. 18, Orhei nr. 25, Rezina nr. 26, Soroca nr. 29, Ștefan Vodă nr. 32 și Ungheni nr. 35.

2.5. Constituirea birourilor electorale ale secțiilor de votare (BESV)

Până la 4 octombrie 2016, respectând prevederile Codului electoral și ale Programului calendaristic, CECE-urile au adoptat hotărâri prin care au constituit BESV pentru desfășurarea alegerilor pentru funcția de Președinte al RM din data de 30 octombrie 2016.

Conform observatorilor Promo-LEX, la momentul publicării Raportului, toate CECE-urile monitorizate au adoptat decizia de constituire a BESV în termenii stabiliți de legislație.

La momentul publicării raportului, observatorii Promo-LEX au raportat despre un singur caz de alegere a conducerii BESV. La data de 29 septembrie, în s. Marianca de Jos, s. Ciuburciu (r.Ștefan Vodă) au fost desfășurate ședințele BESV și alese organele de conducere.

2.7. Registrul de Stat al Alegătorilor

Pe parcursul perioadei monitorizate, observatorii Promo-LEX au constatat și relatat despre deficiențele cu care se confruntă registratorii din cadrul APL în procesul de redactare a RSA.

În cel puțin 7 localități, observatorii Promo-LEX au identificat necorespunderi între adresele indicate în BI ale alegătorilor și datele ce se conțin în RSA. Astfel, în or. Sângera și c. Trușeni (mun. Chișinău); or. Ceadâr-Lunga, s. Chiriet-Lunga și c. Chirsovo (UTAG) sunt înregistrate neconcordanțe dintre datele din buletinele de identitate ale cetățenilor și RSA. În or. Sângera, în unele BI sunt indicate

reședința sau domiciliul pe străzi ce nu mai există. În c. Chirsovo UTAG sunt atestate 80 de cazuri de necorespondere între adresele din RSA cu cele din BI. În c. Trușeni, mun. Chișinău în RSA este indicată o anumită stradă pentru anumiți locuitori, în lipsa acesteia în BI ale acestora. Alegătorii solicită ca listele electorale să fie aranjate în ordine alfabetică, dar nu conform adreselor. În s. Ferapontievca (UTAG) în RSA sunt înregistrate persoane necunoscute care, din spusele registratorului, nu locuiesc în localitate.

S-au constatat 4 cazuri de neimplicare din partea registratorului în gestionarea RSA. În s. Chioselia Rusă și Cotovscoie (UTAG) APL nu a desfășurat procedura de verificare a RSA, deoarece nu au primit indicații în scris de la CEC. Iar în c. Baurci UTAG, din spusele secretarului consiliului local, încă nu a fost desemnat responsabilul de gestionare a RSA. În c. Băcioi mun. Chișinău, responsabilul de gestionarea listelor electorale la nivelul APL, Mihai Drosu, după ce a participat la instruirile CICDE, a refuzat să ducă evidența și responsabilitatea listelor alegătorilor din comună. Astfel, în c. Băcioi, la momentul efectuării observării, nu exista un funcționar responsabil de gestiunea RSA. În c. Nicolaevca (r. Florești), conform RSA, au fost înscrși circa 100 de alegători domiciliați în c. Cuhureștii de Sus (r. Florești). La momentul ultimelor observări, mai rămăseseră cel puțin 10 alegători înscrși.

În cel puțin 6 localități au fost identificate persoane decedate înscrise în RSA. În s. Năvârneț (r. Fălești), la momentul vizitei, RSA conținea 46 de persoane decedate în anii 2015 – 2016. O situație similară s-a înregistrat în s. Mingir, (r. Hîncești), unde au fost depistate 8 persoane decedate începând cu anul 1999. În or. Sîngera, mun. Chișinău, s. Pohoarna r. Șoldănești și s. Avdarma UTAG au fost înregistrate persoane decedate, dar care nu pot fi excluse, deoarece nu au fost prezentate certificate de deces.

Calitatea datelor din RSA continuă să rămână o potențială problemă de scădere a încrederii publicului în procesul electoral. Constatăm existența unor probleme ce se repetă de la un ciclu electoral la altul. Printre acestea se numără: durabilitatea instituției registratorului RSA, prezența alegătorilor decedați și necoresponderea adreselor din RSA cu cele din BI ale alegătorilor. Reiterăm gravitatea situației, ce reiese din repetitivitatea problemelor menționate.

2.8. Instruirea electorală

Pe parcursul perioadei monitorizate, Centrul de Instruire Continuă în Domeniul Electoral (CICDE), în parteneriat cu CEC, a continuat implementarea programului de activități privind pregătirea funcționarilor electorali calificați în vederea alegerilor prezidențiale din 30 octombrie 2016. Întrucât în perioada monitorizată s-a modificat componența unor CECE-uri, salutăm inițiativa CICDE de a oferi un program de instruiți telefonice pentru noii membri ai consiliilor prin intermediul liniei de informare.

În data de 15 septembrie 2016, CEC a organizat un seminar pentru președinții și secretarii CECE. În cadrul întrunirii s-a discutat despre: logistica electorală, modalitatea de lucru cu Registrul de stat al alegătorilor, constituirea BESV, alte activități incluse în programul calendaristic al CEC. Formatorii CICDE au organizat instruirea președinților CECE pe tema „Contestații electorale”.

În perioada 22-25 septembrie, s-au desfășurat seminare de instruire pentru contabilii CECE. O altă categorie instruită de participanți în ceea ce privește procedurile electorale este cea a operatorilor din cadrul CECE (19 septembrie 2016).

În cadrul întrunirii, participanții au abordat diverse subiecte ce țin de buna organizare și desfășurare a alegerilor pentru funcția de Președinte al RM din 30 octombrie 2016, și anume probleme privind logistica electorală, modalitatea de lucru cu Registrul de stat al alegătorilor, constituirea SV și a BESV, alte activități incluse în programul calendaristic pentru realizarea acțiunilor prevăzute de Codul electoral, aprobat anterior de CEC. CECE-urilor le-au fost distribuite documente și materiale electorale necesare pentru activitatea de pregătire a scrutinului.

Din data de 28 septembrie 2016, CICDE a dat start instruirilor membrilor BESV. Conform observărilor efectuate de Promo-LEX, CICDE a desfășurat instruirea membrilor BESV în Taraclia, Donușeni, Soroca.

2.9. Informarea publică

MOA Promo-LEX salută inițiativa CEC din 23 septembrie 2016 de a solicita Primăriei mun. Chișinău examinarea posibilității prelungirii graficului de muncă al registratorilor din cadrul Preturilor de sector, pentru a oferi posibilitatea solicitanților de a depune declarații de schimbare a locului de trai. Solicitarea vine în contextul sesizărilor din partea cetățenilor cu drept de vot despre faptul că, din cauza graficului standard de muncă al registratorilor din cadrul Preturilor de sector, până la ora 17.00 inclusiv, alegătorii încadrați în câmpul muncii nu reușesc să depună declarațiile respective.

În data de 15 septembrie 2016, CICDE, în colaborare cu CEC, a lansat Centrul de Apel, operatorii căruia acordă zilnic tuturor solicitanților consultații și asistență în materie electorală. Alegătorii pot afla informații despre secția la care votează, procedura de vot și despre alte particularități ale Alegerilor prezidențiale din 30 octombrie 2016. Operatorii Centrului de Apel oferă informații tuturor persoanelor ce apelează la numărul unic de telefon (+373) 22 88 01 01: alegători, funcționari electorali, reprezentanți ai concurenților electorali și alte părți interesate.

În cadrul campaniei de informare „Votul meu, vocea mea”, CEC, în parteneriat cu CICDE, a organizat o campanie de informare prin intermediul echipelor mobile constituite din formatorii CICDE. În perioada 1–29 octombrie 2016, acestea se vor deplasa pe întreg teritoriul țării, în scopul informării alegătorilor despre alegerile pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova din 30 octombrie 2016. Totodată, campania își propune să promoveze votul informat și conștient în rândul cetățenilor cu drept de vot.

Pentru alegerile prezidențiale din 30 octombrie 2016, CEC a mai elaborat 3 spoturi publicitare: „Votul meu, vocea mea!”, „Vocea mea poate fi auzită de oriunde aș fi!”, „Depunerea declarației la locul de ședere”.

2.10. Observatori naționali și internaționali

În vederea monitorizării alegerilor pentru funcția de Președinte al RM din 30 octombrie 2016, în perioada 14 septembrie – 4 octombrie 2016, CEC a acreditat 1558 de observatori naționali și 21 observatori internaționali: 1551 observatori naționali și 7 observatori la SV constituite în afara țării din partea Asociației obștești Promo-LEX; 6 observatori din partea Ambasadei Ungariei în RM; 5 observatori din partea Ambasadei Regatului Suediei în RM; 2 observatori și 1 traducător din partea Ambasadei Statului Qatar în RM; 3 observatori din partea Ambasadei Japoniei în RM; 2 experți electorali din partea Comisiei Centrale a Republicii Belarus pentru Alegeri și Desfășurarea Referendumurilor Republicane; 2 experți electorali din partea Autorității Electorale Permanente din România; 2 experți electorali din partea Comisiei Electorale Centrale a Letoniei.

În total, până la data de 4 octombrie 2016 au fost acreditați 1921 observatori naționali, 26 internaționali și 1 traducător. Dintre aceștia, din partea Asociației obștești Promo-LEX sunt 1799 observatori naționali.

2.11. Contestații/Sesizări

În data de 30 septembrie 2016, pe una din rețelele de socializare, candidata pentru funcția de Președinte al RM, dna Maia Sandu, anunța că a sesizat CEC în vederea examinării unei investigații realizate de RISE Moldova. În acest sens, dna Maia Sandu a solicitat CEC să întreprindă toate măsurile legale în legătură cu informațiile care ar dovedi sursele externe de finanțare a Partidului Socialiștilor din Republica Moldova, al cărui candidat desemnat pentru funcția de Președinte al țării este dl Igor Dodon.

În sesizarea sa, autoarea ține să menționeze că art. 36 alin. (1) și art. 38 alin. (3) lit. a) din Codul electoral interzic nu doar finanțarea directă din străinătate, dar și finanțarea indirectă din afara țării. La fel, autoarea susține că în conformitate cu art. 69 alin. (4) lit. b) din Codul electoral, în cazul utilizării de către concurentul electoral a mijloacelor financiare din străinătate, Comisia Electorală Centrală solicită instanței judecătorești anularea înregistrării concurentului electoral.

MOA Promo-LEX constată, însă, că pe site-ul CEC, la data de 3 octombrie 2016, nu persista o asemenea sesizare ca fiind depusă și înregistrată. De asemenea, urmare a unei interpelări efectuate în adresa Comisiei, Asociația Promo-LEX a primit un răspuns negativ în ceea ce privește recepționarea de către organul electoral central a sesizării în cauză.

La 4 octombrie 2016, reprezentantul PDM cu drept de vot consultativ a depus la CEC 4 sesizări prin care solicită Comisiei să analizeze încălcările raportate și să aplice sancțiunile prevăzute de lege. Astfel, în două din sesizări, autorul indică asupra nerespectării de către candidații la funcția de Președinte al RM Andrei Năstase și Dumitru Ciubașenco, a prevederilor art. 64¹ alin. (6) din Codul electoral prin faptul distribuirii materialelor publicitare fără a avea menționate data tipăririi (în cazul lui Dumitru Ciubașenco), tirajul și denumirea tipografiei unde au fost tipărite acestea.

De asemenea, în una din sesizări, reprezentantul PDM reclamă încălcarea de către Andrei Năstase a prevederilor art. 47 alin. (6¹) din Codul electoral prin apariția sa în fotografii alături de co-fondatorul primului sindicat independent din Europa de Est comunistă „Solidaritatea” și primul președinte al Poloniei postcomuniste Lech Walesa.

La fel, PDM cere CEC să facă publice rezultatele verificării tuturor listelor de subscripție pentru toți candidații admiși în competiția prezidențială. Autorul sesizării consideră că opinia publică trebuie să știe dacă există partide sau candidați independenți care au strâns semnături ale unor cetățeni decedați.

III. ADMINISTRAȚIA PUBLICĂ

3.1. Parlamentul Republicii Moldova

MOA Promo-LEX constată tergiversarea de către deputații Parlamentului RM a completărilor Codului Penal în ceea ce privește coruperea alegătorilor.

Astfel, la 12 mai 2016, un grup de deputați a înregistrat la Secretariatul Parlamentului proiectul de lege nr. 205. Acesta prevede o nouă redacție pentru art. 181¹ din Codul penal și art. 69 alin. (4) lit. d) din Codul electoral. În special, modificările art. 181¹ din Codul penal se referă la suplimentarea categoriei de bunuri a căror oferire este interzisă, includerea unui nou alineat care incriminează cumpărarea voturilor propriu zise și aplicabilitatea prevederilor articolului și pentru scrutinul prezidențial.

Constatăm cu îngrijorare că, în ședința plenară din 23 septembrie 2016, Parlamentul a respins includerea acestei inițiative legislative în ordinea de zi, invocând probleme de procedură. Neadoptarea la timpul necesar a acestui proiect de lege pune în pericol buna și corecta desfășurare a campaniei electorale de către candidații la funcția de Președinte al RM.

3.2. Organizarea secțiilor de votare din străinătate

Articolul 29¹ din Codul electoral stabilește particularitățile constituirii și funcționării SV și a BESV din străinătate. Alineatele (2) și (3) din articol indică doar asupra locațiilor viitoarelor secții și a instituțiilor statului responsabile de deschiderea acestora. Atragem atenția asupra faptului că prevederile Codului electoral și ale Regulamentului privind activitatea CECE nu specifică un termen special pentru constituirea SV din străinătate. Respectiv, cu cel puțin 35 de zile înainte de alegeri, urmau a fi constituite toate secțiile de votare, atât din țară, cât și de peste hotare.

Constatăm că, în conformitate cu art. 29¹ din Codul electoral, *dar cu încălcarea termenului*, Guvernul a adoptat Hotărârea nr. 1080 din 26 septembrie 2016 cu privire la organizarea secțiilor de votare din străinătate, prin care a aprobat lista secțiilor de votare propuse pentru a fi deschise. Consecutiv, la 27 septembrie 2016, CEC a adoptat Hotărârea nr. 307 cu privire la organizarea secțiilor de votare în străinătate pentru alegerile prezidențiale din 30 octombrie 2016, prin care a stabilit organizarea secțiilor, conform anexei. În aceeași zi, la 27 septembrie 2016, CECE municipal Chișinău a adoptat Hotărârea nr. 6 cu privire la constituirea secțiilor de votare în străinătate, în număr de 100. În cadrul alegerilor parlamentare din 30 noiembrie 2014 au fost create 95 SV în străinătate.

MOA Promo-LEX salută majorarea numărului de SV pentru alegerile prezidențiale din 30 octombrie 2016 deschise peste hotarele RM, în contextul creșterii numărului de solicitări online și a demersurilor reprezentanților diasporei. Considerăm că acest pas va spori gradul de accesibilitate a procedurilor de vot pentru cetățenii RM aflați peste hotare în ziua votării.

În același timp, MOA Promo-LEX constată tergiversarea de către autoritățile statului a procedurii de constituire a secțiilor de votare din afara țării, în felul acesta încălcându-se Programul calendaristic pentru organizarea și desfășurarea scrutinului prezidențial din 30 octombrie 2016.

Monitorizarea procedurii de identificare a geografiei și a numărului SV peste hotare a permis MOA Promo-LEX să elaboreze un șir de constatări ce țin de calitatea procesului. Conform art. 29¹ din Codul electoral, organizarea SV din străinătate se stabilește exclusiv în baza a două temeuri:

- înregistrarea prealabilă a cetățenilor aflați în străinătate;
- numărul alegătorilor care au participat la scrutinul precedent.

Atenționăm că în Nota informativă la proiectul Hotărârii Guvernului RM privind organizarea SV peste hotare, MAEIE invocă, în calitate de temei legal și argument principal în determinarea locației SV “ampla analiză efectuată de MAEIE în baza propunerilor misiunii diplomatice și oficiilor consulare”. Suntem conștienți de faptul că Republica Moldova nu poate deschide secții de votare în afara locațiilor sediilor consulare și diplomatice fără acordul țării de reședință. Totuși, este regretabil faptul că argumentele autorităților nu au fost explicate publicului larg și nici analiza respectivă nu a fost publicată pe pagina web a MAEIE.

Cu referire la primul criteriu, în scopul asigurării accesului la procesul de votare a cetățenilor RM, în perioada 10 mai - 19 septembrie 2016, CEC a pus la dispoziția cetățenilor RM cu drept de vot, care se vor afla peste hotare în ziua alegerilor, înregistrarea on-line pe site-ul <https://inregistrare.cec.md>. Statistica înregistrării prelabile, bazată pe constatările MOA Promo-LEX, este următoarea:

Perioada	Durata, zile	Înregistrare per perioadă, nr.	Înregistrare per zi (estimativ), nr.	Total la data respectivă, nr.
10 mai - 23 august 2016	105	557	5.3	557
24 august - 13 septembrie 2016	21	1300	61.9	1857
14 - 19 septembrie 2016	6	1712	285.3	3569

Datele din tabel denotă activismul sporit din ultimele 6 zile, când s-au înregistrat circa 48% din numărul total de alegători înscriși. Constatăm necesitatea unei campanii de sensibilizare mai active pe toată perioada înregistrării prelabile, campanie ce trebuie să fie coordonată de Guvernul RM și realizată de CEC, în parteneriat cu Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene (MAEIE) și Biroul pentru relații cu diaspora.

Comparativ cu alegerile parlamentare din 2014, când în secțiile din afara hotarelor RM au fost incluși în listele de bază 666 de alegători, cifra actuală de 3569 indică o creștere de 5.4 ori a numărului de cetățeni cu drept de vot ce vor fi înscriși în listele respective. În schimb, raportat la

numărul de alegători incluși în listele suplimentare la aceleași alegeri parlamentare din 2014 – 73293, observăm că procedura înregistrării online nu soluționează definitiv problema, iar relevanța celui de-al doilea criteriu este indiscutabilă.

Conform informației CEC, solicitările privind înregistrarea prealabilă au parvenit de la cetățeni stabiliți în 68 de state, cele mai multe fiind din (top 10):

Nr.	Statul	Numărul de alegători înregistrați	Numărul de localități
1.	România	599	27
2.	Italia	422	91
3.	Statele Unite ale Americii	364	99
4.	Franța	348	54
5.	Marea Britanie	340	46
6.	Germania	290	93
7.	Canada	196	16
8.	Spania	142	31
9.	Federația Rusă	133	20
10.	Belgia	108	11

În ceea ce privește al doilea criteriu, tabelul de mai jos prezintă rezultatele participării la vot a cetățenilor aflați peste hotare în statele în care au fost deschise mai mult de o SV, pentru alegerile parlamentare din 2014. Enumerarea se face în ordine descrescătoare, conform mediei estimative a alegătorilor per SV într-un anumit stat.

Nr.	Statul	Numărul de secții	Numărul de alegători care au participat la votare, Total	Numărul de alegători per secție (estimativ, media)
1.	Federația Rusă	5	9521	1904
2.	Italia	25	27596	1104
3.	Franța	4	4245	1061
4.	România	11	10454	950
5.	Grecia	2	1735	868
6.	Germania	2	1715	858
7.	Marea Britanie	3	2334	778
8.	Canada	3	2032	677
9.	Spania	4	1940	485
10.	Portugalia	5	2088	418
11.	Statele Unite ale Americii	6	2253	376
12.	Israel	2	713	357
13.	Cehia	2	585	293
14.	Turcia	2	332	166
15.	Ucraina	2	308	154

Din tabel se observă faptul că în Federația Rusă numărul de votanți per SV depășește aproape de două ori numărul de votanți din statul de pe a doua poziție.

Dintre statele cu o singură SV, prin numărul de alegători care au votat la alegerile parlamentare din 2014 se detașează Irlanda – 1467 și Belgia – 1163. Numerele respective sunt cu mult peste media estimativă generală a votanților per SV, calculată în baza celor 15 state prezentate în tabel, și care este de circa 697 alegători.

Relevantă este și analiza prezenței la vot în funcție de localități. În opinia Promo-LEX, în localitățile în care au votat peste 2000 de alegători per SV este necesar de a suplimenta numărul de secții. Reieșind din datele proceselor-verbale privind numărarea voturilor de la alegerile parlamentare din 2014, acestea sunt:

Statul	Localitatea	Secția de votare	Numărul de alegători care au votat
Italia	or. Mestre	SV nr. 317	2309
Italia	or. Parma	SV nr. 321	2248
România	or. București	SV nr. 342	2697
		SV nr. 343	1400
Federația Rusă	or. Moscova	SV nr. 367	2993
		SV nr. 368	2999
Federația Rusă	or. Sankt Petersburg	SV nr. 369	2907

Reieșind din constatările de mai sus, raportate la prevederile art. 29¹ din Codul electoral, MOA Promo-LEX consideră necesar de a majora numărul de SV în: Federația Rusă (or. Moscova și Sankt Petersburg), Belgia, Irlanda, Franța, Italia (or. Mestre și Parma), și România (or. București). Constatăm ca fiind nejustificată reducerea numărului de SV din Marea Britanie.

În ceea ce privește informațiile oficiale ale MAEIE, recepționate de la misiunile diplomatice și oficiile consulare obținute de la autoritățile statelor-gazde, acestea contabilizează o cifră de 805 509 cetățeni ai RM aflați peste hotare. Acest exercițiu a fost realizat “în perspectiva alegerilor prezidențiale din 30 octombrie 2016 pentru estimarea numărului potențialilor votanți”³. Reiterăm că în conținutul Codului electoral lipsesc referințe în utilizarea datelor statistice de acest gen în vederea identificării numărului de SV necesare pentru a fi deschise peste hotarele RM. Din conținutul Datelor statistice ale MAEIE se detașează numărul cetățenilor moldoveni din Federația Rusă – 477 949 (59%).

3.3. Activități de organizare a alegerilor cu implicarea administrației publice locale

În perioada monitorizată, APL au fost implicate în următoarele activități:

- înaintarea propunerilor către CECE de nivelul II privind constituirea SV;
- participarea la identificarea sediilor SV, proprietate publică;
- desemnarea membrilor BESV (consiliile locale de nivelul I);
- participarea la verificarea RSA/listelor electorale;
- asigurarea realizării procedurii de depunere a declarației privind locul nou de ședere;
- autentificarea listelor de subscripție.

În conformitate cu art. 29. alin.2 al Codului Electoral, CECE constituie secțiile de votare în localități, în baza propunerilor primarilor orașelor (municipiilor), sectoarelor și satelor (comunelor), cu cel puțin 35 de zile înainte de data alegerilor. În perioada 14 septembrie – 4 octombrie 2016 au fost monitorizate 1112 APL. În 615 cazuri Primăria a adoptat decizia cu privire la stabilirea hotarelor și sediilor SV. În cel puțin 33 de cazuri locațiile propuse pentru SV nu vor fi identice cu cele de la alegerile precedente.

În temeiul art. 39 alin.8 al Codului electoral, persoanele cu drept de vot care, conform ultimei participări la alegeri, și-au schimbat locul de ședere sunt în drept, cel târziu cu 30 de zile înainte de următoarele alegeri, să-și declare locul nou de ședere la APL pentru a putea fi înscrise în lista de alegători la secția de votare, corespunzător locului șederii. Conform observatorilor Promo-LEX, au fost depuse următoarele declarații privind locul nou de ședere: în mun. Chișinău – 2076, în mun. Bălți – 130, în mun. Cahul – 14. În scopul asigurării accesului dreptului la vot, 60 de studenți ai Academiei de poliție Chișinău au depus declarații de ședere la Pretura Râșcani.

³ <http://socialistii.md/igor-dodon-cere-deschiderea-a-159-sectii-de-votare-in-rusia/>

3.4. Stabilirea locurilor pentru afișaj electoral și de întâlniri cu alegătorii

În conformitate cu prevederile art. 47 alin. 7 al Codului electoral, autoritățile APL trebuie să stabilească și să informeze subiecții interesați, în termen de 3 zile de la începutul perioadei electorale, despre deciziile privind locurile pentru afișaj electoral și lista locațiilor destinate întâlnirilor cu alegătorii. Condițiile de organizare a întâlnirilor electorale sunt stabilite în Hotărârea nr. 2811 adoptată de CEC la 24 octombrie 2014.

Observatorii Promo-LEX au constatat că din 1112 APL monitorizate în perioada 14 septembrie – 4 octombrie 2016, 603 primării au adoptat decizii nominalizate. În 492 cazuri s-a adoptat decizia de a oferi gratis spațiile pentru întâlniri cu alegătorii, iar în 80 de cazuri - contra plată, aceasta variind între 49 și 2100 lei.

Din 1148 localități monitorizate, în doar 541 APL au amenajat un loc pentru afișaj și doar în 337 acest spațiu este suficient pentru plasarea publicității electorale a concurenților electorali. În același timp, constatăm activitatea defectuoasă a unor APL. Astfel, în s. Tătăraști (r. Strășeni) decizia APL privind locul întâlnirilor cu alegătorii nu a fost adoptată din cauza necunoașterii necesității adoptării unei astfel de hotărâri și din lipsa unor indicații de la autoritățile ierarhic superioare.

IV. CONCURENȚII ELECTORALI

În conformitate cu metodologia MOA Promo-LEX, constatările observatorilor cu privire la activitatea grupurilor de inițiativă și a concurenților electorali, prezentate în acest raport, se vor baza pe analiza tuturor formularelor de raportare parvenite de la OTL Promo-LEX în perioada monitorizării (14 septembrie – 4 octombrie 2016). În acest fel, sunt reflectate inclusiv activități desfășurate anterior zilei de 14 septembrie 2016, despre care am fost informați în perioada 14 septembrie – 4 octombrie 2016.

4.1. Colectarea semnăturilor de către GI

În cel puțin 498 localități, observatorii Promo-LEX au relatat despre desfășurarea activităților de colectare a semnăturilor de către 18 GI în susținerea candidaților la funcția de Președinte al RM (Dumitru Ciubasenco, Andrei Năstase, Mihai Ghimpu, Maia Sandu, Iurie Leancă, Igor Dodon, Marian Lupu, Inna Popenco, Valeriu Ghilețchi, Silvia Radu, Vitalia Pavlicenco, Roman Mihăeș, Ion Dron, Geta Savițcaia, Vasile Tarlev, Vitalia Pavlicenco, Vadim Brînzan, Ana Guțu).

Conform art. 12 al Regulamentului privind modul de întocmire, autentificare, prezentare și verificare a listelor de subscripție, dreptul de a desfășura procedura de colectare a semnăturilor îl au exclusiv membrii GI. Observatorii Promo-LEX au constatat cazuri de colectare a semnăturilor de către persoane care nu erau înregistrate în calitate de membri ai GI în următoarele localități (conform numărului de constatări):

- s. Ucrainca (r. Căușeni), s. Rădoaia, s. Chișcăreni și c. Cotiujenii Mici (r. Sîngerei), s. Pohorniceni, s. Mîrzești, s. Chiperceni, s. Step-Soci și s. Crihana (r. Orhei), s. Marchet (r. Hîncești), s. Mărcăuți (r. Dubăsari), s. Condrița (mun. Chișinău) – pentru candidatul *Mihai Ghimpu* (în perioada de activitate a GI);
- s. Drojdieni (r. Nisporeni), s. Fundul Galbenei, s. Bozieni, s. Sărata Mereșeni, s. Nemțeni, s. Marchet și s. Cărpineni (r. Hîncești), s. Bălășești, s. Sloveanca și s. Chișcăreni (r. Sîngerei), s. Susleni, s. Jora de Mijloc și s. Brăviceni (r. Orhei) – pentru candidatul *Andrei Năstase*;
- s. Tocuz (r. Căușeni); s. Stolniceni, s. Pogănești și s. Dancu (r. Hîncești), s. Mihailovca, s. Albina (r. Cimișlia), s. Larga Nouă (r. Cahul) – pentru candidatul *Marian Lupu* (în perioada de activitate a GI);
- s. Drojdieni (r. Nisporeni), s. Nemțeni (r. Hîncești), s. Valea Perjei, s. Ecaterinovca, s. Gura Galbenă (r. Cimișlia) – pentru candidatul *Iurie Leancă* (în perioada de activitate a GI);
- s. Codreni, c. Volcineț (r. Ocnița), s. Bălășești, s. Sloveanca (r. Sîngerei) – pentru candidatul *Igor Dodon*;
- s. Hagimus (r. Căușeni), s. Susleni, s. Jora de Mijloc și s. Brăviceni (r. Orhei) – pentru candidatul *Maia Sandu*;

- s. Onești, s. Cornești s. Secărenii-Noi și s. Secăreni (r. Hîncești) – pentru candidatul *Inna Popenco*;
- s. Brejeni și s. Ciuciuieni (r. Sîngerei), s. Enichioi (r. Cantemir) – pentru candidatul *Valeriu Ghilețchi*;
- s. Mihailovca (r. Cimișlia), s. Enichioi (r. Cantemir) – pentru candidatul *Dumitru Ciubașenco*;
- s. Bașcalia (r. Basarabeasca) – pentru candidatul *Vasile Tarlev*;
- s. Plop Știubei (r. Căușeni) – pentru candidatul *Vitalia Pavlicenco*;
- s. Lipoveni (r. Cimișlia) – pentru candidatul *Silvia Radu*.

4.2. Activități cu tentă electorală/campanie electorală

Întâlniri cu cetățenii. Conform observatorilor Promo-LEX, au fost desfășurate cel puțin 15 întâlniri cu caracter electoral de către următorii candidați desemnați/înregistrați: Iurie Leancă în c. Grătiești (mun. Chișinău), or. Cimișlia; Dumitru Ciubașenco în or. Leova, or. Sângera (mun. Chișinău), s. Risipeni (r. Fălești), or. Soroca, s. Țambula (r. Sîngerei) și or. Șoldănești; Marian Lupu în s. Filipeni, s. Borogani (r. Leova), s. Baraboi (r. Dondușeni); Igor Dodon în s. Cotiujeni (r. Briceni); Andrei Năstase, Maia Sandu, Mihai Ghimpu în or. Chișinău.

Offline-uri. În or. Chișinău, în cadrul evenimentul intitulat „Master Class” cu Andrei Năstase, politicianul s-a întâlnit cu studenți de la drept și practicieni. În or. Chișinău, în cadrul evenimentul intitulat „La ceai cu Maia Sandu”, Maia Sandu s-a întâlnit cu 120 tineri.

Lansarea campaniei electorale. În data de 30 septembrie 2016, s-au desfășurat activități de lansare în campanie electorală a candidatului la funcția de Președinte al RM Marian Lupu (PDM), Dumitru Ciubașenco (PPPN), Igor Dodon (PPSRM). La data de 1 octombrie 2016, s-a lansat candidatul Iurie Leancă (PPPEM). La 2 octombrie 2016, candidatul Mihai Ghimpu (PL) s-a lansat în or. Iași, România.

În zilele de 30 septembrie și 3 octombrie 2016, mai multe organizații studențești și-au exprimat nemulțumirea cu privire la faptul că lansarea candidatului la funcția de Președinte al Republicii Moldova, Marian Lupu (PDM), s-a desfășurat pe teritoriul unei universități. La eveniment au participat angajați ai Ministerului Culturii, Ministerului Tehnologiei Informației și Comunicațiilor, CRIS Registru, Poșta Moldovei. La eveniment au fost prezenți Marian Lupu, Marcel Răducan, Constantin Răducan, Valentina Buliga, Sergiu Sîrbu, Valentina Stratan, deputați din Parlamentul RM, Monica Babuc, ministra Culturii, Igor Șarov, vice ministrul Culturii, Vitalie Băbălău, consilier a ministrului Culturii, Vasile Botnari, ministrul Tehnologiei Informației și Comunicației.

Lansarea candidatului Mihai Ghimpu s-a desfășurat cu acțiuni de protest la gara din Ungheni, unde un grup de cetățeni a organizat un flashmob împotriva candidatului, în momentul deplasării acestuia cu trenul spre Iași. La Iași, în timpul lansării, un tânăr care protesta a fost reținut de către jandarmerie.

Conferințe de presă organizate de GI. La data de 28 septembrie 2016, candidatul Artur Croitor a susținut o conferință de presă privind rezultatele colectării semnăturilor. La data de 29 septembrie 2016, în cadrul conferinței de presă, candidatul Vadim Brînzan a adus la cunoștință faptul că se retrage din campania electorală, deoarece nu a colectat suficiente semnături pentru înregistrare.

Concerte electorale. Observatorii Promo-LEX au constatat organizarea a cel puțin 12 concerte electorale de către următorii actori politici/electorali:

- PDM în satele Cocieri, Molovata și Pîrîta (r. Dubăsari), satele Baraboi, Teleșeuca, Cernoleuca, Briceni (r. Dondușeni), satul Filipeni (Leova);
- PPSRM în satul Cocieri (r. Dubăsari), satul Cotiujeni (r. Briceni);
- PPPEM în comuna Grătiești (mun. Chișinău),
- PPPN în orașul Soroca.

Flashmob. Membrii PPPDA au organizat un flashmob în s. Tocuz (r. Căușeni).

Sondaje de opinie. Au fost înregistrate cazuri de desfășurare a sondajelor de către reprezentanții PDM în s. Pelinei (r. Cahul), PPPDA în or. Ungheni, PPPSRM în or. Ungheni, s. Bălcăuți (r. Briceni).

Cadouri electorale. Conform art. 38 alin. 7 al Codului Electoral, concurenților electorali li se interzice să propună alegătorilor bani, cadouri, să distribuie fără plată bunuri materiale, inclusiv din ajutoarele umanitare sau din alte acțiuni de binefacere. Potrivit art. 181¹ din Codul penal, „oferirea sau darea de bani, bunuri, servicii ori de alte foloase în scopul determinării alegătorului să își exercite drepturile sale electorale într-un anumit mod în cadrul alegerilor parlamentare, locale ori în cadrul referendumului se pedepsește. În categoria noțiunii de bunuri sunt incluse și băuturile alcoolice, produsele din tutun și produsele alimentare”. Totuși, după cum am menționat anterior, aplicabilitatea prevederilor art. 181¹ din Codul penal este una incertă, întrucât acestea nu se referă și la cadrul alegerilor prezidențiale.

Potrivit informațiilor furnizate de observatorii Promo-LEX, în perioada monitorizată, au fost înregistrate cel puțin 10 cazuri care pot fi calificate drept oferire de cadouri electorale.

Cu referire la candidatul desemnat Marian Lupu (PDM), atestăm 5 situații. În s. Etulia (r. Vulcănești), Nicolai Dudoglo, deputatul PDM în Parlamentului RM a oferit un televizor “Vesta” unei familii cu 6 copii. În s. Cocieri (r. Dubăsari) reprezentanți ai PDM au oferit 1 iepure, 1 cocoș, 1 berbec, 2 premii bănești în valoare a câte 400 lei. Vlad Plahotniuc, vicepreședinte al PDM, împreună cu Constantin Botnari, membrul aceluiași partid în s. Grozești (r. Nisporeni) au participat la deschiderea unui teren de joacă pentru copii. Deputatul Constantin Țutu, membru al PDM a înmânat câte 2 prosoape, 1 mare - pentru baie și 1 mediu - pentru față, fiecărui beneficiar al CRISB din or. Ungheni, la eveniment fiind prezentă Ludmila Guzun, președinta raionului Ungheni. Primarul c. Dumeni (r. Rîșcani), membrul PDM, cu ajutorul financiar al partidului a instalat o răstignire în centrul localității.

În cazul candidatului desemnat de PPPSRM - Igor Dodon, de asemenea, constatăm 5 situații de oferire a cadourilor electorale. S-au oferit câte 1000 înghețate în s. Cocieri și s. Molovata (r. Dubăsari). Au fost organizate focuri de artificii în s. Cocieri și s. Pîrîta (r. Dubăsari) și s. Cotiujeni (r. Briceni).

Activități denigratoare/PR negru. La data de 18 septembrie 2016, în or. Chișinău a fost înregistrat un caz de vandalizare a publicității stradale a GI Marian Lupu (PDM). Membri și simpatizanți ai PPPDA au distribuit ziare „Demnitate și adevăr,” și flaiere care aveau dreptflashmob conținut material denigrator la adresa lui Vlad Plahotniuc și a PDM.

La data de 15 septembrie 2016, în or. Chișinău în cadrul întâlnirii cu cetățenii a candidatului desemnat Andrei Năstase (PPPDA), au fost înregistrate tentative de a perturba buna desfășurare a întâlnirii de către simpatizanții PDM – Ghenadie Cosovan, Președinte al Asociației „Credință Patriei” și Vadim Ungureanu, reporter al portalului Today.md

La data de 17 septembrie 2016, în cadrul desfășurării activităților de colectare a semnăturilor de către GI Maia Sandu în s. Dubăsarii Vechi (r. Criuleni), cetățeanul Corbu Grigore a folosit un limbaj licențios față de candidatul desemnat.

În data de 30 septembrie 2016, candidatul desemnat de PDM pentru alegerile prezidențiale, Marian Lupu, a fost huiduit la Hîncești de către un grup de cetățeni. Acțiuni de același gen și cu referire la același candidat au fost observate în data de 3 octombrie 2016, la Bălți.

La sărbătoarea vinului din 2 octombrie 2016, în or. Orhei, Igor Dodon (PPPSRM) însoțit de un grup de susținători, a avut o tentativă de a ține un discurs, dar care fost huiduit de către mulțime, cel mai activ fiind un grup de tineri în tricouri cu inscripția “Tinerii Orheiului”.

4.3. Utilizarea resurselor administrative în promovarea unui anumit candidat/potențial candidat

Conform art. 47 alin. 6 al Codului electoral, candidații nu pot folosi mijloacele și bunurile publice (resursele administrative) în campaniile electorale, iar autoritățile/instituțiile publice și cele asimilate acestora nu pot transmite/acorda concurenților electorali bunuri publice sau alte favoruri decât în bază de contract, în condiții de egalitate pentru toți concurenții electorali.

Observatorii MOA Promo-LEX au constatat un total de 20 de cazuri de utilizare a resurselor administrative de către potențialii candidați/candidați pentru perioada monitorizată. Repartizarea cazurilor în funcție de actorii electorali este următoarea: PDM – 13; PPPSRM – 3; PPPN – 1 PPMSPR – 1; PPPEM – 1 și candidatul independent Vasile Tarlev – 1 caz.

Resursele administrative au fost utilizate în următoarele activități: *colectarea semnăturilor de către GI, campaniile politice și întâlniri cu potențialii alegători, lansarea în campanie electorală.*

Colectarea semnăturilor în susținerea candidatului Marian Lupu (în perioada de până la depunerea listelor de subscripție la CEC). În s. Dancu (r. Hîncești), șeful direcției finanțe Hîncești Vasile Secu și șefa direcției Asistență Socială Hîncești Tamara Călugăru au desfășurat activități de colectare a semnăturilor pentru candidatul Marian Lupu (PDM). În s. Pogănești (r. Hîncești) vicepreședintele raionului în domeniul agriculturii din Hîncești, Cornei Dumitru, a desfășurat activități de colectare a semnăturilor pentru candidatul Marian Lupu (PDM). APL a fost anunțată din timp să se prezinte la Primărie pentru autentificarea listelor. În s. Tocuz (r. Căușeni) șeful Cancelariei de Stat din Căușeni, Antonov Mihail, și Primarul satului Țurcanu Alexandru au desfășurat activități de colectare a semnăturilor pentru candidatul Marian Lupu (PDM). În s. Larga Nouă (r. Cahul) medicul de familie Miroșnicenco Gheorghe a desfășurat activități de colectare a semnăturilor pentru candidatul Marian Lupu (PDM), iar cetățenii se temeau să-l refuze. În s. Albina (r. Cimișlia) Primarul satului, Nicolae Bîcos, a desfășurat activități de colectare a semnăturilor pentru candidatul Marian Lupu (PDM). Nici una dintre persoanele nominalizate nu este membru al GI pentru colectarea semnăturilor pentru Marian Lupu.

Campanii politice PDM. În s. Beștemac (r. Leova), or. Chișinău, s. Dubăsarii Vechi (r. Criuleni) și or. Edineț, funcționarii oficiului poștal au distribuit prin cutiile poștale ale cetățenilor pliante ale PDM din campania „Împreună suntem mai puternici”. La data de 16 septembrie 2016, în c. Trușeni (mun. Chișinău) primarul Ion Apostol a obligat angajații Primăriei, grădiniței nr.2 și gimnaziului nr. 98 din localitate să participe în timpul programului de lucru, orele 14⁰⁰, la întâlnirea cu reprezentanții PDM, deputatul Parlamentului RM Valentina Buliga, consilierul local Fiodor Madan.

La data de 19 septembrie 2016, în or. Cahul, în timpul programului de lucru, PDM a desfășurat adunare cu șefii și angajații serviciilor subordonate Consiliul raional și cele desconcentrate, primari. Au fost prezenți Valentina Buliga, Elena Bacalu, Corneliu Dudnic, Marcel Răducan, Corneliu Padnevici, Constantin Țuțu, Valentina Rotaru (deputații Parlamentul RM), Ion Groza Președintele CR, Vlad Cășuneanu și Vladimir Calmîc, vicepreședinții CR.

La data de 20 septembrie 2016, în or. Leova, în timpul programului de lucru, PDM a desfășurat dezbateri publice „Pentru reformă în politică” Au fost prezenți Marcel Răducanu, Lidia Lupu, deputați din Parlamentul RM, funcționari ai serviciilor desconcentrate și instituțiilor publice din oraș, angajați ai întreprinderilor și funcționari ai primăriilor și instituțiilor publice din teritoriu.

Colectarea de semnături în susținerea candidatului desemnat de PPPSRM – Igor Dodon. În c. Volcineț și s. Codreni (r. Ocnîța), Primarul comunei Cogut Victor (PPPSRM) și directorul căminului cultural Cogut Piotr, nefiind membri ai GI, au desfășurat activități de colectare a semnăturilor pentru candidatul Igor Dodon (PPPSRM). În s. Doina (r. Cahul), în holul Primăriei au fost expuse pliantele de mărimea 9x5 cm cu mesajul „Moldova are viitor, Igor Dodon Președinte PSRM”.

Pentru candidatul independent Vasile Tarlev în s. Bașcalia (r. Basarabeasca), primarul Petru Tarlev, care nu are calitatea de membru al GI, a desfășurat activități de colectare a semnăturilor.

Pentru candidatul desemnat Dumitru Ciubașenco (PPPN), în s. Enichioi (r. Cantemir), primarul satului Serghei Ababii a desfășurat activități de colectare a semnăturilor, în lipsa calității de membru al GI.

Pentru candidatul desemnat Iurie Leancă (PPPEM), în s. Gura Galbenă (r. Cimișlia), primarul satului Victor Stîină a desfășurat activități de colectare a semnăturilor, fără a fi împuternicit în acest sens.

În favoarea candidatului Inna Popenco (PPMSPR), MOA Promo-LEX constată plasarea publicității ascunse pe pagina web a Primăriei or. Orhei. Invitațiile la sărbătorile "Toamna de aur" (1 octombrie 2016) și la "Ziua vinului" (2 octombrie 2016) organizate de Primăria or. Orhei sunt stilizate prin aplicarea simbolurilor și cromaticii specifice publicității electorale a candidatului.

4.3. Publicitate stradală

Observatorii Promo-LEX au identificat publicitate stradală și poligrafică în favoarea potențialilor candidați la funcția de Președinte al RM, precum și a partidelor politice care i-au desemnat.

Tabel

Actor electoral	Billboarduri Nr.	Bannere Nr.	City-light Nr.	LED Nr.	Cort Local.	Postere Local.	Ziare Local.	Pliante Local.
GI Marian Lupu /PDM	223	13	168	6			2	7
GI Igor Dodon/ PPPSRM	69				3	4	17	4
GI Mihai Ghimpu /PL	59							
GI Inna Popenco / MSPRR	50					1		
GI Iurie Leancă / PPPEM	20	3						1
GI Dumitru Ciubașenco/ PPPN	15					4	13	3
GI Vadim Brînzan	6				1			1
GI Silvia Radu	3			3				
GI Andrei Năstase / PPPDA	1	1			2		2	
GI Maia Sandu / PPPAS					2			1

În perioada monitorizării, Marian Lupu (PDM), GI Mihai Ghimpu (PL), GI Igor Dodon (PPPSRM), GI Inna Popenco (MSPRR) au reînnoit billboarduri. În rețelele de magazine „Nr.1” din Chișinău s-a rulat pe monitoarele din interior publicitate electorală a candidaților Marian Lupu și Silvia Radu.

Au fost înregistrate 5 cazuri de utilizare a transportului cu afișajul concurentului electoral: Iurie Leancă (PPPEM) în c. Grătiești (mun. Chișinău), pentru PDM în or. Anenii Noi, s. Hârbovăț și s. Bulboaca (r. Anenii Noi), în favoarea concurentului electoral Silvia Radu în microbuzul nr.114 din mun. Chișinău. La 30 septembrie 2016, în or. Cimișlia, în ușile locatarilor au fost distribuite felicitări-scrisori de la Marian Lupu cu ocazia zilei persoanelor în etate.

S-au înregistrat 2 cazuri de plasare a publicității în locuri neautorizate: de către candidatul Inna Popenco în or. Cahul și Igor Dodon în or. Chișinău.

4.4. Alte activități în perioada electorală

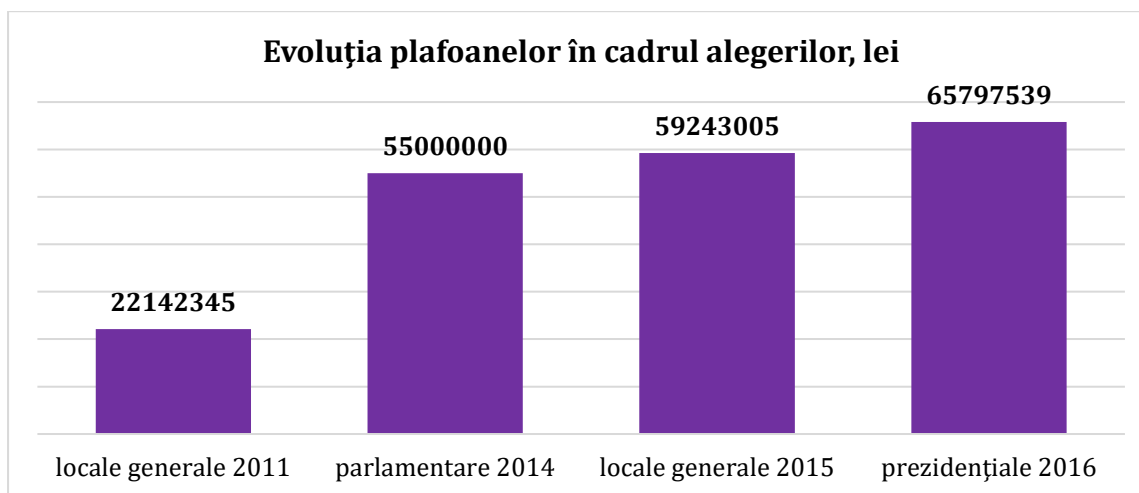
Boicotarea alegerilor. În or. Comrat și s. Alexeevca (r. Edineț), voluntarii PCRM au distribuit ziare PCRM care îndeamnă alegătorii să boicoteze alegerile prezidențiale din 2016.

V. FINANȚAREA CAMPANIEI ELECTORALE PENTRU ALEGEREA PREȘEDINTELUI REPUBLICII MOLDOVA

5.1. Acte normative cu caracter financiar adoptate în perioada de raportare

Plafonul general al mijloacelor financiare ce pot fi virate pe contul „Fond electoral” al concurentului electoral

În conformitate cu art. 38, alin. (2) lit.d) din Codul electoral, plafonul general al mijloacelor ce pot fi virate în contul „Fond electoral” se stabilește de către CEC, luând ca bază de calcul un coeficient înmulțit cu numărul de alegători din circumscripția electorală în care au loc alegerile. La data de 14 septembrie 2016, Comisia Electorală Centrală a stabilit plafonul mijloacelor ce pot fi virate în contul “Fond electoral” al concurentului electoral, la un maxim de 65 797 538, 85 lei. MOA Promo-LEX constată suficiența plafonului și prezintă mai jos evoluția plafoanelor în cadrul ultimelor scrutine electorale.

Susținerea materială de către stat a campaniilor electorale

Conform art.37, alin.1 al Codului Electoral, statul acordă concurenților electorali credite fără dobândă. La 14 septembrie 2016, CEC a stabilit cuantumul creditului fără dobândă acordat concurenților electorali, în mărime de 30 000 lei. Cu regret, CEC n-a prezentat și argumentat formula potrivit căreia a fost stabilit cuantumul creditului.

Deschiderea conturilor cu mențiunea „Fond electoral” și prezentarea trezoreriilor

Potrivit art. 38, alin. (2) lit. a), concurentul electoral trebuie să deschidă la bancă un cont cu mențiunea „Fond electoral”, în care să transfere mijloace financiare proprii, precum și alte mijloace bănești primite în condițiile legii de la persoane fizice - cetățeni ai Republicii Moldova ori de la persoane juridice din țară și are obligația să anunțe Comisia Electorală Centrală despre persoana responsabilă de finanțele sale (trezorerierul). Candiđații în alegeri nu pot fi desemnați trezorerieri.

Conform prevederilor legale, până la data de 4 octombrie 2016, 8 concurenți electorali înregistrați au anunțat autoritatea electorală despre deschiderea conturilor „Fond electoral” și au desemnat persoana responsabilă de finanțe (trezorerierul).

5.2 Raportarea financiară totalizatoare a grupurilor de inițiativă în perioada de colectare a semnăturilor

Potrivit art. 38, alin. 8, în perioada electorală, GI are obligația de a prezenta la CEC, în termen de cel mult 3 zile de la data prezentării listelor de subscripție, raportul privind fluxul mijloacelor bănești, pentru întreaga perioadă de activitate a grupului de inițiativă. Pentru perioada de colectare a semnăturilor care include și perioada de raportare (2-29 septembrie 2016), din cele 24 GI care au colectat semnături în perioada vizată, 11 (PDM, PPPDA, PPPPEM, MSPRR, PPPN, PPPAS, PPPSRM, C.I.

Silvia Radu, C.I. Vadim Brînzan, C.I. Valeriu Ghilețchi, C.I. Roman Mihăieș) au depus rapoarte financiare și 3 demersuri de neefectuare a cheltuielilor. Publicarea rapoartelor și a demersurilor pe pagina web a Comisiei Electorale Centrale a avut loc cu respectarea termenilor prevăzuți de legislație.

MOA Promo-LEX constată că, deși GI în susținerea candidatului Maia Sandu a depus listele de subscripție la 22 septembrie 2016, și după această dată au fost înregistrate operațiuni bancare legate de contul “Destinat grupului de inițiativă”. Astfel, cu încălcarea pct. 14 din Regulamentul privind finanțarea GI, în data de 23 septembrie 2016, din contul menționat supra au fost efectuate 8 decontări prin virament în valoare totală de 43 786,80 lei. Mai mult, la 23 și, respectiv, 24 septembrie 2016 au fost înregistrate și depuneri de mijloace financiare. Or, scopul acestora nu poate fi altul decât finanțarea activităților aferente colectării de semnături, care de altfel erau deja încheiate.

5.2.1 Veniturile și cheltuielile grupurilor de inițiativă reflectate în rapoartele financiare

Conform rapoartelor totalizatoare, volumul veniturilor declarate de către 10 GI, pentru perioada 2 septembrie – 29 septembrie 2016, este de 1 160 427 lei și cuantumul cheltuielilor – de 1 159 991, sold final de 881 lei. 2 GI (MSPRR și PL) au reflectat 0 venituri și cheltuieli pentru perioada de colectare a semnăturilor. Potrivit rapoartelor prezentate la CEC, nici un grup de inițiativă nu ar fi depășit plafonul maxim stabilit de Comisia Electorală Centrală, de 576 520 lei pentru perioada de colectare a semnăturilor.

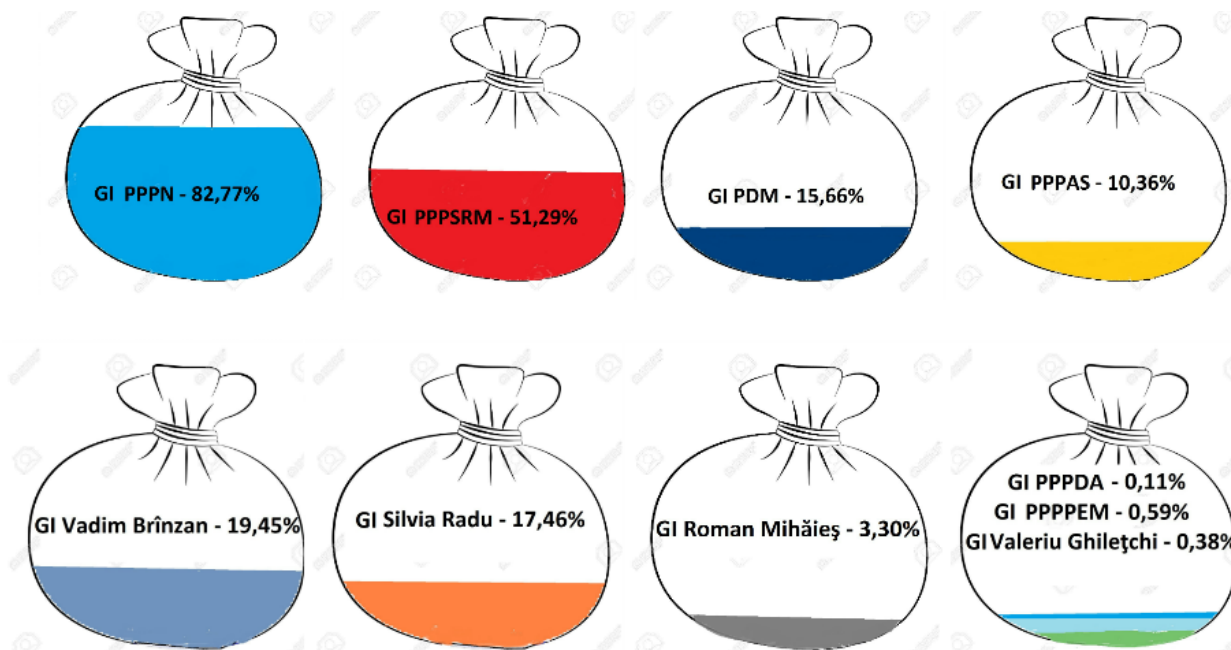

Figura 1. Pondere veniturilor din plafonul maxim stabilit⁴

Sursele de finanțare ale GI sunt:

⁴ 2 GI (PL, MSPRR) nu au declarat venituri și cheltuieli pentru perioada de colectare a semnăturilor, astfel utilizând o pondere de 0% din plafonul maxim stabilit.

- donații ale persoanelor juridice, venituri parvenite din contul de bază al partidului, adică venituri acumulate în perioada inter-electorală, pentru 4 GI (PPPPEM, PPPDA, PPPN, PPPAS) – 46,58%,
- donații ale persoanelor fizice pentru 6 GI (C.I. Roman Mihăieș, PPPSRM, PDM, C.I. Valeriu Ghilețchi, C.I. Silvia Radu, C.I. Vadim Brînzan) – 41,49%
- donații materiale pentru 3 GI (PPPSRM, C.I. Vadim Brînzan, C.I. Roman Mihăieș) – 4,66%.

Ponderea majoră a cheltuielilor declarate este pentru publicitate – 46,47%, pentru utilizarea transportului – 28,16%, pentru materiale promoționale – 16,94%, costuri suplimentare de întreținere – 2,48%, cheltuieli din donații materiale – 4,14% și alte cheltuieli – 1,41% (A se vedea fig.2).

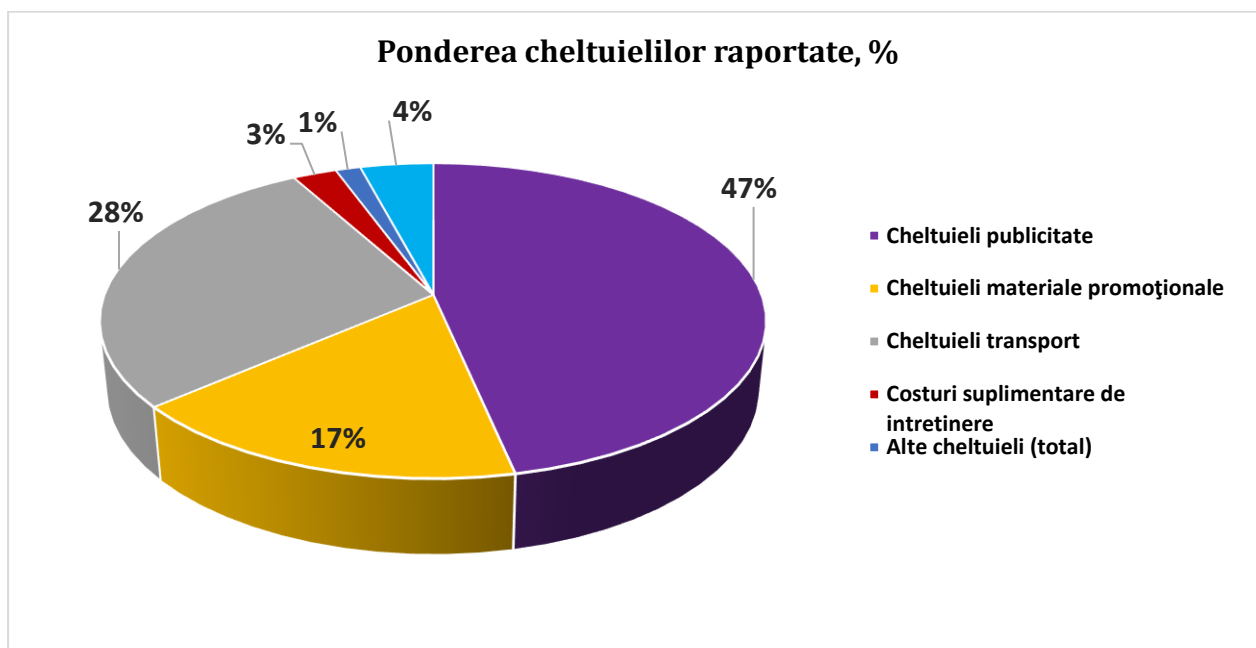

Figura 2. Ponderea cheltuielilor pe subcategorii

c. Cheltuieli de publicitate

Potrivit rapoartelor financiare, 5 GI au reflectat cheltuieli pentru publicitate în sumă de 539 030 lei. PPPSRM – 267 140,75 lei, PPPAS – 18 373,80 lei, PPPN – 89 556,47 lei, GI Silvia Radu – 99 800 lei, GI Vadim Brînzan - 64 159 lei.

d. Cheltuieli pentru transport de persoane și bunuri

Potrivit rapoartelor financiare, 6 GI au reflectat cheltuieli pentru transport în valoare de 326 700 lei. PPPSRM – 9 700 lei, PDM – 87 500 lei, PPPAS – 25 000 lei, PPPN – 200 000 lei, GI Valeriu Ghilețchi – 1 000 lei, GI Roman Mihăieș – 3 500 lei.

e. Cheltuieli pentru materiale promoționale (postere, stegulețe, tricouri, chipiuri etc.)

Potrivit rapoartelor financiare, 5 GI au reflectat cheltuieli pentru materiale promoționale în sumă de 196 551 lei. PPPSRM – 10 500 lei, PPPAS – 15 486 lei, PPPN – 165 000 lei, GI PPPPEM – 2565, GI Roman Mihăieș – 3 000 lei.

f. Costuri suplimentare de întreținere

Potrivit rapoartelor financiare, doar 2 GI (PPPN și Roman Mihăieș) au reflectat astfel de cheltuieli în sumă de 28 805,14 lei: PPPN – 19 052,14 lei și Roman Mihăieș – 9 753 lei.

j. Alte cheltuieli

Potrivit rapoartelor financiare, 10 GI au reflectat astfel de cheltuieli în sumă de 16 354, 07 lei. PPPSRM – 5 230,25 lei, PPPAS – 831,75 lei, PPPN – 3 335,37 lei, GI PPPPEM – 844 lei, GI PDM – 2 766,8 lei, GI PPPDA – 400 lei, GI Valeriu Ghilețchi – 1 154,9 lei, GI Silvia Radu – 802 lei, GI Vadim Brînzan – 84 lei, GI Roman Mihăieș – 905 lei.

5.3. Totalizarea veniturilor și cheltuielilor grupurilor de inițiativă constatate de observatorii Promo-LEX și nereflectate în rapoartele financiare

c. Cheltuieli de publicitate stradală

Conform verificărilor MOA Promo-LEX, prețul minim lunar estimativ pentru plasarea unui panou stradal 6X3m² este de cel puțin 6 660 lei, a unui panou stradal 15X12m²/20X10m² – de cel puțin 20 200 lei, a unui panou LED – 7 770 lei, a unui panou stradal 1,80X2m² - de cel puțin 2 220 lei, a unui banner 1,5X2m² - de cel puțin 2 000 lei, Publicitatea TV în rețeaua magazinelor Nr.1 – 6 magazine (pentru 30 zile, 10 min. zilnic, între orele 9:00 - 22:00) – de 114 330 lei.

Potrivit observatorilor Promo-LEX, pentru perioada indicată, 5 GI au efectuat cheltuieli pentru publicitate stradală și mobilă. Potrivit estimărilor, cheltuielile lunare sunt de cel puțin 1 017 415 lei. Privitor la GI PPPPSRM, observatorii Promo-LEX au raportat 46 unit. de panou stradal 6x3m², 5 unit. de banner 2x1,5m², 1 unit. de panou stradal 6x15m²; privitor la GI Vadim Brînzan – 4 unit. de panou stradal 6x3 m², 1 cort; GI Silvia Radu – 4 unit. de panou stradal 6x2 m², 3 unit. de panou stradal, spoturi TV în rețeaua de magazine Nr. 1 – 6 magazine (durata - 14 zile); privitor la GI MSPRR – 45 unit. de panou stradal 6x3 m²; privitor la GI PPPN – 10 unit. de panou stradal 6x3 m². (A se vedea figurile)

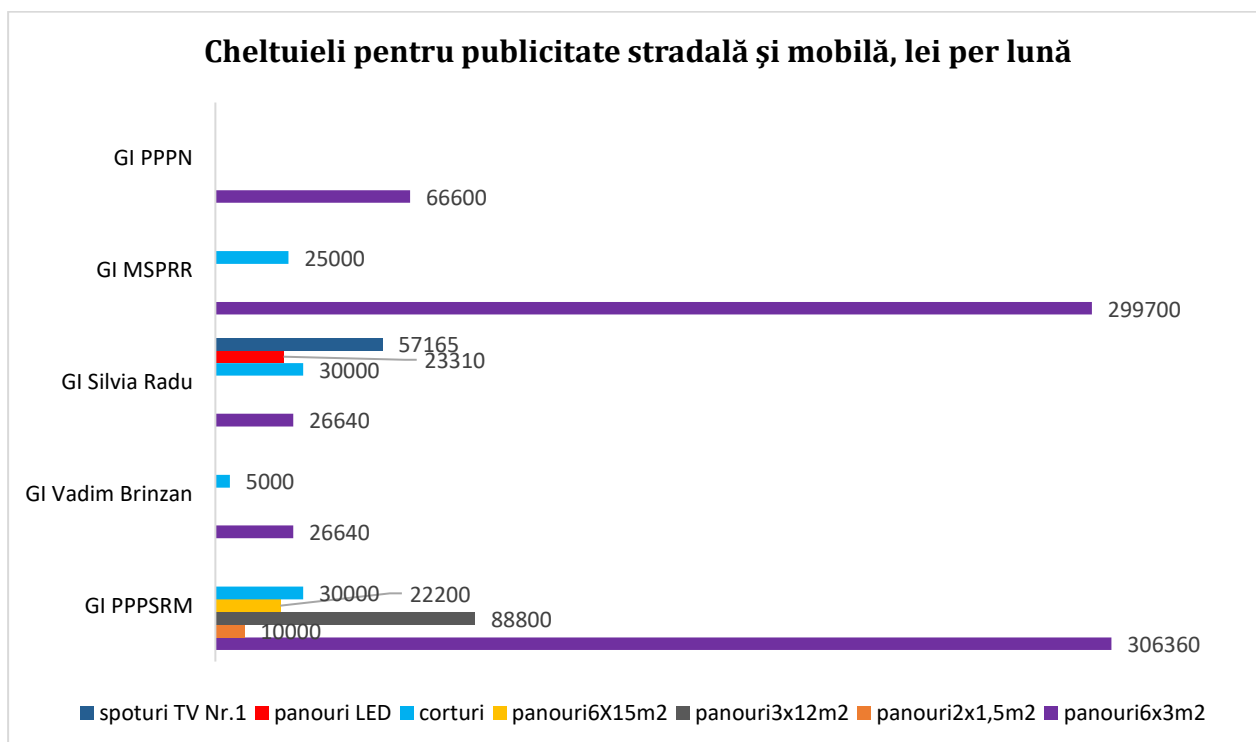

Figura. Cheltuieli estimate pentru publicitatea stradală și mobilă ale GI pe tipuri de panouri

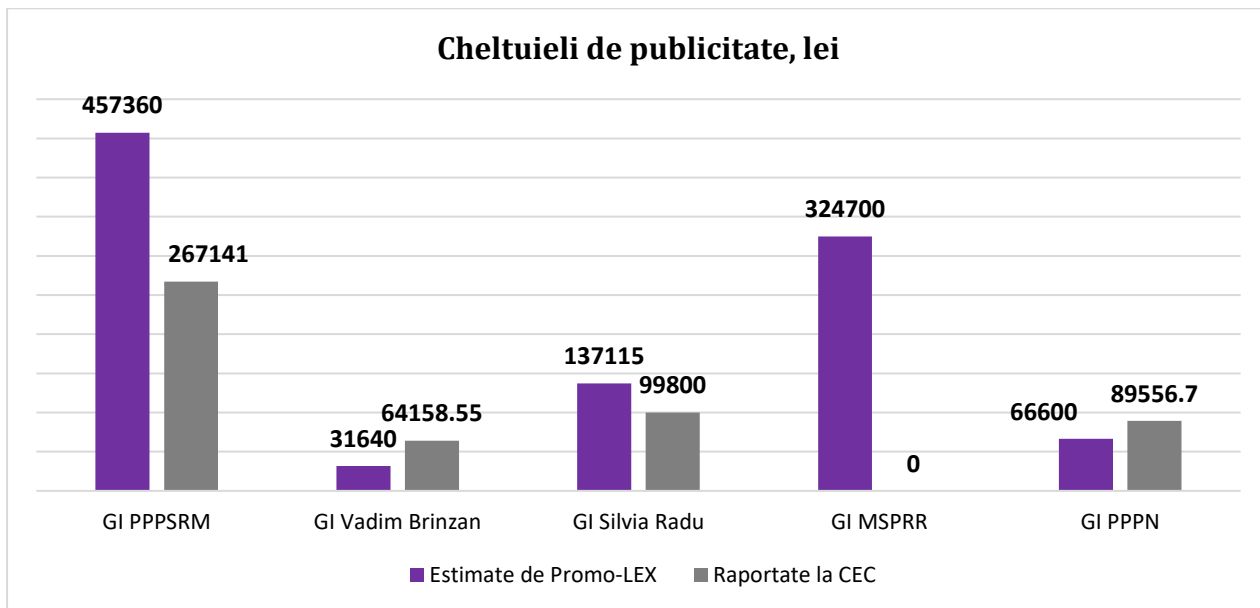

Figura. Cheltuieli estimate pentru publicitate (panouri stradale și spoturi TV) ale GI pe tipuri de panouri

d. Cheltuieli pentru materiale promoționale

MOA Promo-LEX constată că pentru perioada indicată, cu referire la GI în susținerea lui Igor Dodon (PPSRM), Adrian Năstase (PPPDA), Marian Lupu (PDM), Mihai Ghimpu (PL), Maia Sandu (PPPAS), Dumitru Ciubașenco (PPPN) și Iurie Leancă (PPPPEM), observatorii Promo-LEX au raportat ziare de partid, pliante și fluturași. Cheltuielile estimate sunt de 418 892 lei. Conform verificărilor observatorilor Promo-LEX, prețul minim lunar estimativ pentru plasarea unui cort este de cel puțin 5 000 lei, pentru tipărirea unei unități de ziar color de 16 pag. hârtie mată – 0,5 lei, la un tiraj 65 000 ex., pentru tipărirea unei unit. de ziar color de 8 pag. hârtie lucioasă – 3 lei, la un tiraj de 1214 ex., prețul unui articol pe pagină A4, în presa locală variază între 1 900 și 2 900 lei; 1 pliant format A4, hârtie cartonată – 0,5 lei la un tiraj de 25 000 ex. etc. 1 unit de poster A4 – 3 lei.

Referitor la GI PPSRM, observatorii Promo-LEX au raportat ziare „Socialiștii”, tipografia Edit Tipar Grup SRL, com. 826 (ro) – tir. 65 000, com. 827 (ru) – tir. 125 000, com. 904 – tir. 65 000 (ro), com. 873 – tir. 7600, com. 794 (ro) - tir. 65 000, com. 686 - tiraj 35 000, com. 795 (ru) – tir. 125 000, flyere cu imaginea candidatului desemnat format A4, tipografia Arva Color SRL, com. 0584, tir. 50 000, 6 corturi. Cheltuielile estimate sunt de 373 800 lei.

Referitor la GI Silvia Radu, observatorii Promo-LEX au raportat publicitate mobilă amplasată în scaunele microbuzelor de pe ruta 114 și 193 (Administrator SRL Lunguscom) postere de format A4, culoare a CI Silvia Radu "Semnează pentru S.R. președinte" fără date tipografice.

Referitor la PPPAS, observatorii Promo-LEX au raportat 4 corturi cu câte o masă și un scaun. Cheltuielile estimate sunt de cel puțin 20 000 lei.

În cazul PPPDA, observatorii Promo-LEX au raportat 3 corturi și ziare “Demnitate și adevăr”, tipografia „Universul, comanda nr. 1273, tir. 10000, flyere 15X20cm² fără tiraj și fără a fi specificat că au fost achitate din contul „Destinat GI”. Cheltuielile estimate sunt de cel puțin 18 300 lei.

Privitor la PPPN, observatorii Promo-LEX au raportat 50 de postere A4, ziare „Puterea în adevăr”, tiraj 1214, calendare de dimensiuni 35X50cm² cu imaginea candidatului desemnat de GI PPPN. Cheltuielile estimate sunt de cel puțin 3 792 lei. (A se vedea figura)

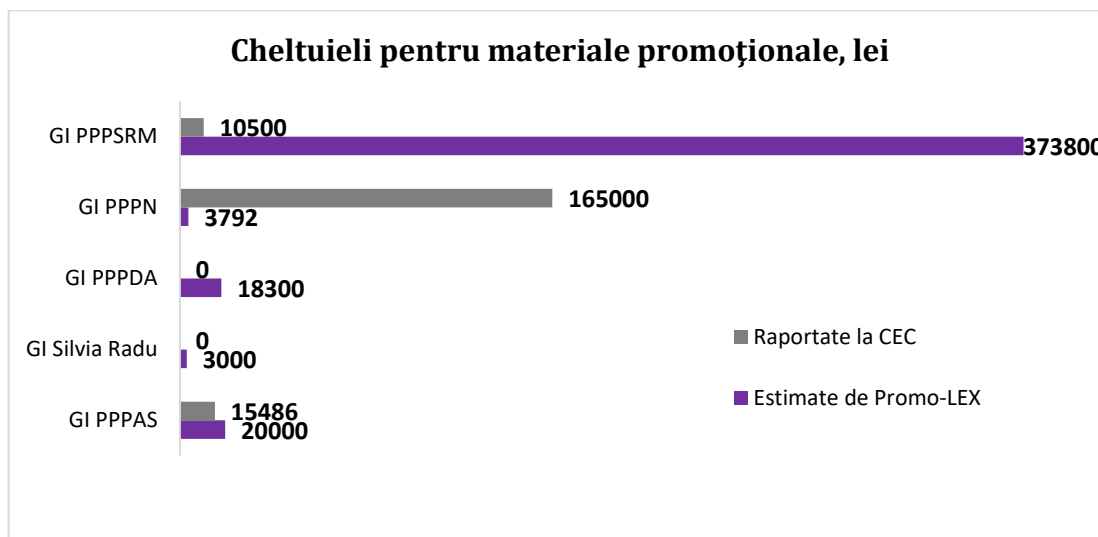

Figura. Cheltuieli pentru materiale promoționale

e. Cheltuieli pentru presa scrisă

MOA Promo-LEX constată că pentru perioada indicată, cu referire la 3 GI în susținerea Silviei Radu (C.I.), a lui Dumitru Ciubașenco (PPPN), Innei Popenco (MSPRR) au fost efectuate cheltuieli de cel puțin 85 282 lei. Conform verificărilor observatorilor Promo-LEX, prețul minim pentru 1cm² de articol într-o publicație/ziar este de 3,70 lei.

Privitor la GI Silvia Radu, observatorii Promo-LEX au raportat următoarea publicitate în presa scrisă locală, articol 962 cm² în z. „Glia Drochiană” pag. nr. 7, volum – 1 pag.; articol 1218 cm² în z. raional "Ecolul Nostru" nr. 37, 2 articole de 925 cm² și 1080 cm² , 1080cm² în z. raional independent "Observatorul de Nord" nr.35; 1 articol pe 2 pag. 600 cm² în „Cahul Expres” nr. 38; 1 articol pe 2 pag. 600 cm² în z. „Gazeta de Sud” nr. 35; 1 articol 1218 cm² în z. „Unghiul”, 1 art. 1000 cm² în z. „Expresul”; 1 articol 962 cm² în ziarul Cuvântul, 1 articol 1350 cm² în z. „Curierul de Hîncești, nr.37, 1 articol 1200 cm² în ziarul local "Cuvântul liber" nr. 36. Cheltuielile estimate sunt de cel puțin 44 921 lei.

Privitor la GI PPPN, observatorii Promo-LEX au raportat următoarea publicitate în presa scrisă locală: 1 articol 1218 cm² în z. "Unghiul", 1 articol 500 cm² în z. „Glia Drochiană”, pag. nr. 7; 1 articol 600 cm³ în z. "Cahul Expres” nr. 38; 1 articol 1200 cm² în „Gazeta de Sud” nr. 35; 1 articol 925 cm² în publicația „Ziarul Nostru”, 1 articol 1218 cm² în z. "Ecolul Nostru" nr. 37; 1 articol 962 cm² în z. "Cuvântul"; 1 articol 1350 cm² în z. „Curierul de Hîncești” nr. 37; 2 articole de 925 cm² "Ciubașenco oferă opțiunea de relansare a Moldovei", "După decenii de dezmăț politic e timpul să alegem oameni". Cheltuielile estimate sunt de cel puțin 36 365 lei.

Privitor la GI MSPRR, observatorii Promo-LEX au raportat următoarea publicitate în presa scrisă locală: 1 articol 1080 cm² în z. „Curierul de Hîncești” nr. 37. Cheltuielile estimate sunt de cel puțin 3 996 lei.

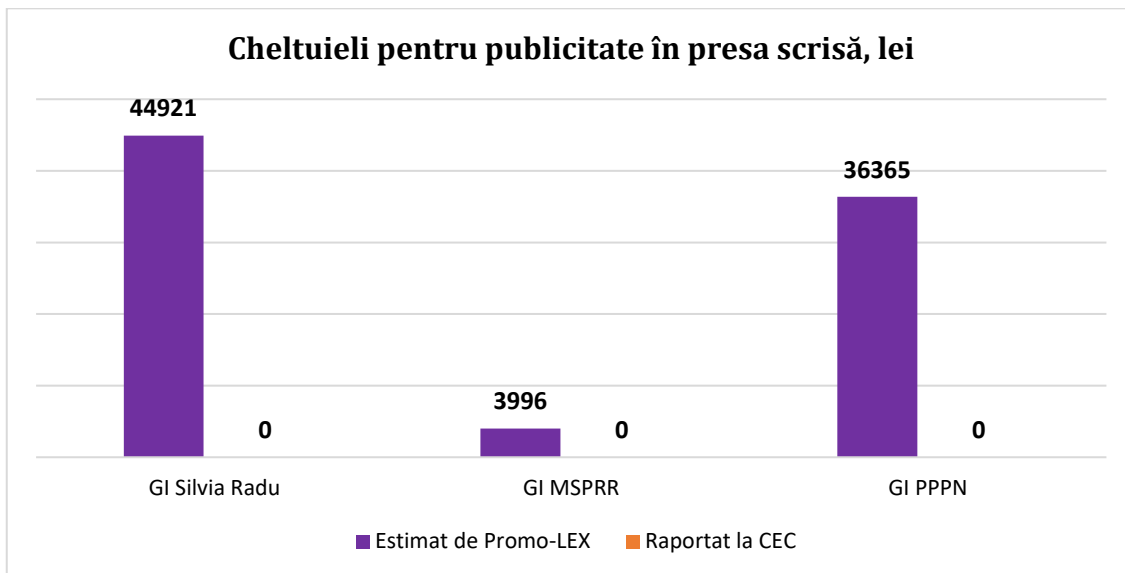
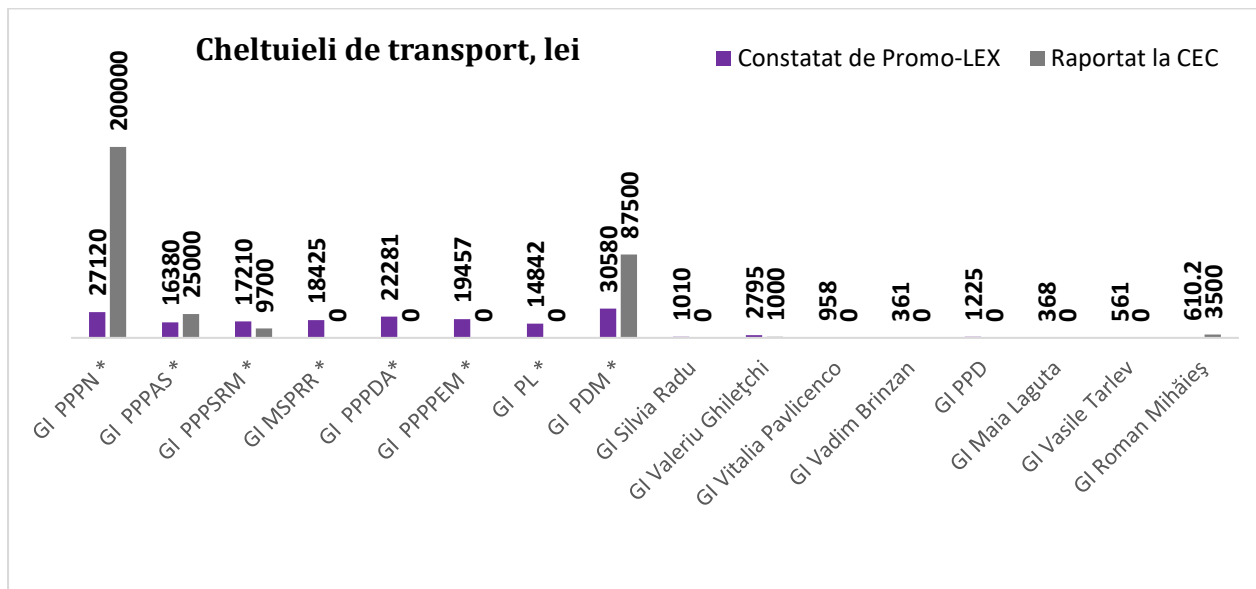

Figura Cheltuieli pentru publicitate în presa scrisă

f. Cheltuieli pentru transport de persoane și bunuri

Observatorii Promo-LEX au constatat utilizarea transportului în scop de colectare a semnăturilor de către cel puțin 16 GI⁵. Cheltuielile total estimate sunt de 174 183 lei.

Formula de calcul utilizată reflectă înmulțirea unui mediu de consum de 9 l/100 km, înmulțit la distanța parcursă și înmulțit la prețul de combustibil de 16,6 lei/l.

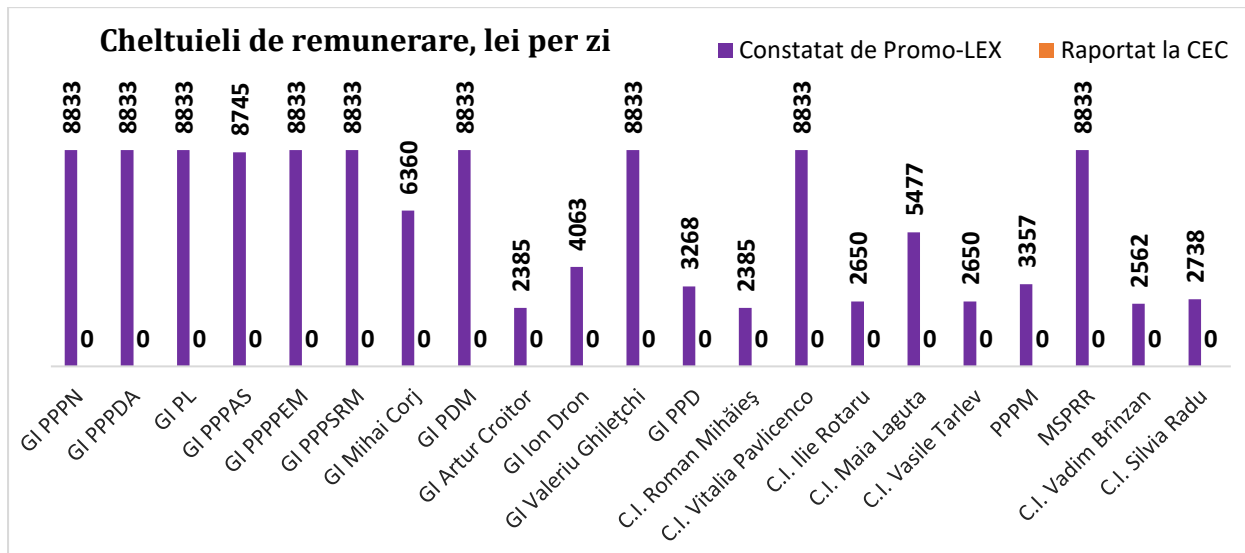

j. Cheltuieli pentru salariile personalului angajat temporar în scop de colectare a semnăturilor

⁵ Doar cheltuielile de transport pentru GI a PDM, PPPPEM, PL, PPPSRM, PPPN, MSPRR, PPPAS, PPPDA au fost calculate în baza listelor de subscripție pe care GI le-au trimis la CEC. Cheltuielile pentru celelalte GI au fost calculate în baza constatărilor observatorilor Promo-LEX.

În urma constatărilor observatorilor Promo-LEX, 21 GI și-au înregistrat la CEC membrii pentru colectarea semnăturilor. Cheltuielile estimate pentru activitatea acestora sunt de cel puțin 134 973 lei pentru o zi de muncă.⁶

Estimările au fost făcute la nivelul minim posibil, în baza mediei normelor diurnelor pentru Republica Moldova și a numărului de membri înregistrați ai GI, astfel fiind luat plafonul de 88,33 lei de persoană pentru 1 zi de muncă.

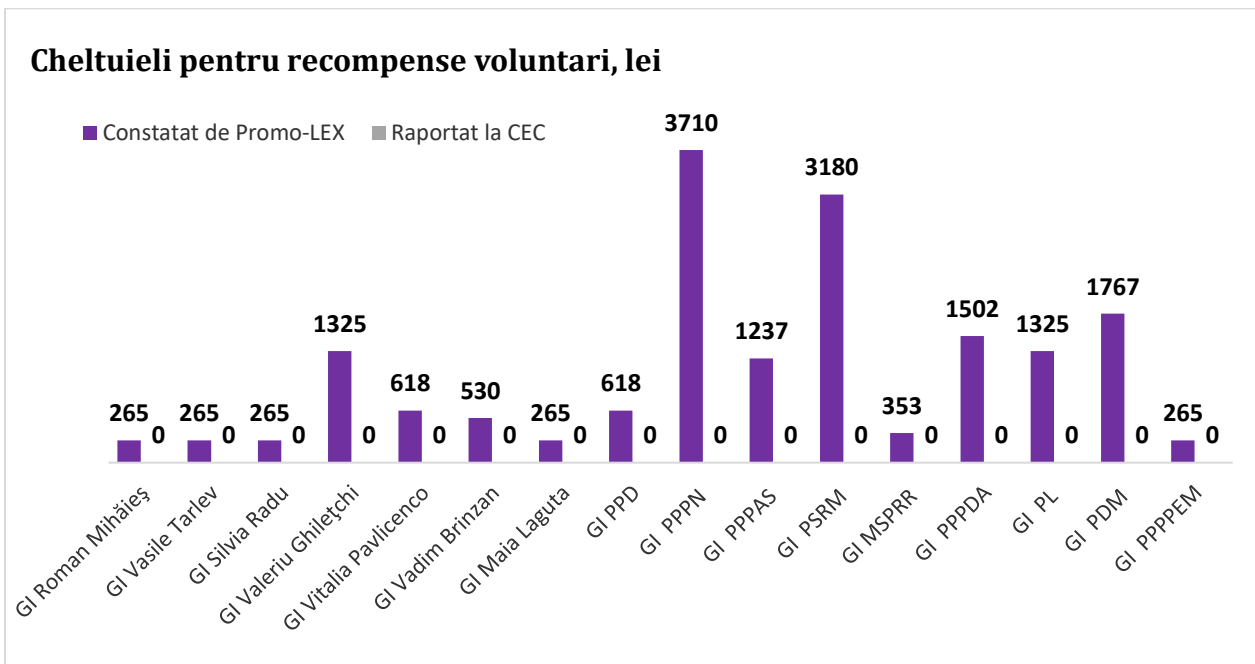

h. Cheltuieli pentru delegarea sau detașarea persoanelor (inclusiv pentru recompense/diurnele observatorilor și voluntarilor)

Observatorii Promo-LEX au raportat implicarea a cel puțin 198 voluntari în activitatea de colectare a semnăturilor în favoarea a 15 GI : GI Roman Mihăieș – 3, GI Vasile Tarlev – 3, GI Silvia Radu – 3, GI Valeriu Ghilețchi – 15, GI Vitalia Pavlicenco - 7, GI Vadim Brînzan - 6, GI Maia Laguta - 3, GI PPD - 7, GI PPPN - 42, GI PPPAS - 14, GI PPPSRM - 36, GI MSPRR – 4, GI PPPDA – 17, GI PL – 15, GI PDM – 20.

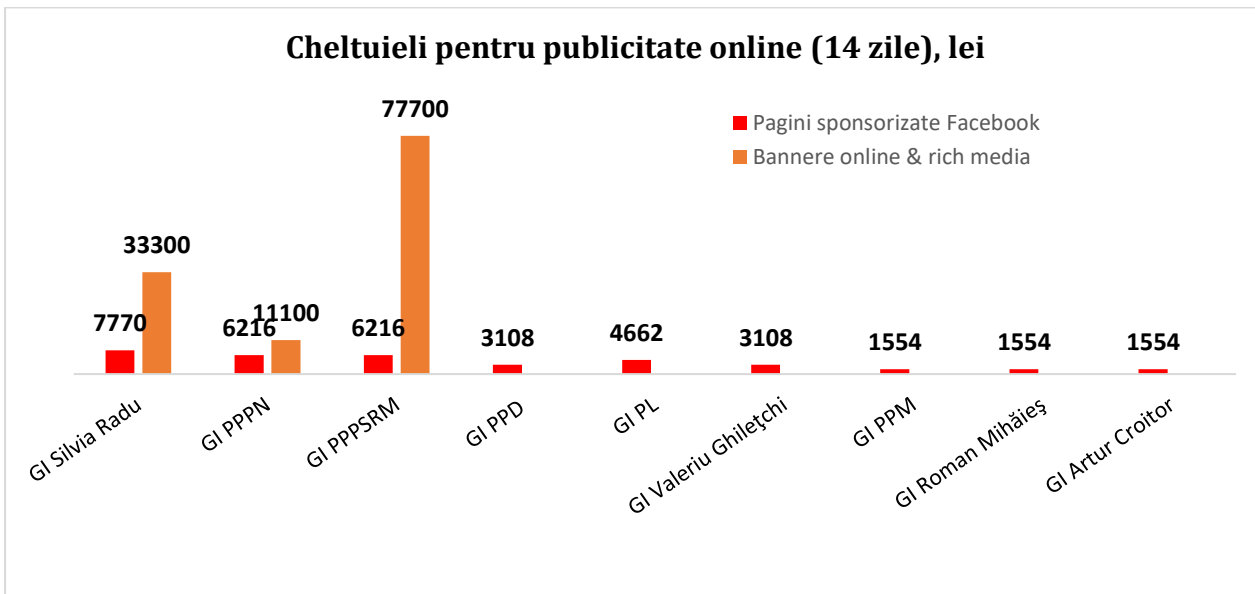
Cheltuielile estimate pentru activitatea acestora sunt de cel puțin 17 489 lei pentru o zi de implicare. Estimările au fost făcute la nivelul minim posibil, în baza mediei normelor diurnelor pentru Republica Moldova și a numărului de voluntari raportați de Promo-LEX, astfel fiind luat plafonul de 88,33 lei de persoană pentru 1 zi de implicare.

⁶ Informația este valabilă pentru întreaga perioadă de colectare a semnăturilor

i. Cheltuieli de publicitate online

În perioada 14 – 29 septembrie 2016, MOA Promo-LEX a constatat prezența publicității online pe mai multe portaluri din partea a 9 grupuri de inițiativă. Cheltuielile pentru plasarea bannerelor clasice online au fost estimate la un cuantum de cel puțin 122 100 lei, paginile sponsorizate pe rețeaua de socializare Facebook – de cel puțin 35 742 lei.

MOA Promo-LEX constată, cu îngrijorare, că cel puțin 2 GI (MSPRR și PL) au prezentat raportul „la zero” în condițiile în care au desfășurat activități de promovare atât pe platforme online, cât și pe panouri stradale, în scop de colectare a semnăturilor. Alte 4 GI (PPPDA, PPPPEM, C.I. Silvia Radu, Vadim Brînzan) au indicat sporadic anumite cheltuieli, iar la destinațiile evidente, precum cheltuieli de transport, cheltuieli pentru materiale promoționale, recompense voluntari, au indicat „0”.

Potrivit Regulamentului de finanțare a grupurilor de inițiativă, GI au obligația de a prezenta odată cu rapoartele financiare atât lista donațiilor financiare, cât și a donațiilor în mărfuri, obiecte, lucrări sau

servicii pe perioada electorală (cu indicarea denumirii și specificarea mărfurilor, obiectelor, lucrărilor sau serviciilor, inclusiv perioada, valoarea de piață a bunului donat, nr. și data contractului de comodat/donatorul).

MOA Promo-LEX reiterează că donațiile în mărfuri, potrivit standardelor internaționale și bunelor practici în materie electorală, sunt cumulate la cuantumul financiar reflectat în rapoartele fluxurilor mijloacelor bănești și ulterior comparate cu plafoanele stabilite de autoritatea electorală.

Conform rapoartelor financiare, doar 3 GI (PPPSRM, C.I. Vadim Brînzan, C.I. Roman Mihăieș) au indicat donații materiale și le-au estimat la valoarea de piață, acestea regăsindu-se în documentele financiare depuse la CEC.

Constatăm că GI PPPSRM, conform estimărilor MOA Promo-LEX, a depășit de 1,64 ori plafonul maxim stabilit de CEC în valoare de 576 520 lei.

5.4. Cheltuielile partidelor politice pentru activități cu tentă electorală constatate de observatorii Promo-LEX

d. Cheltuieli pentru evenimente publice

Potrivit observatorilor Promo-LEX, cel puțin 3 potențiali concurenți electorali (PDM, PPPPEM, PPPSRM) au efectuat cheltuieli pentru organizarea a 11 concerte. Cel puțin 9 artiști au fost implicați în concertele respective. Cheltuielile pentru evenimente publice constau exclusiv din onorariile artiștilor, costurile de închiriere a spațiului, scenă, sonorizare etc.

Pentru calcularea cheltuielilor pentru evenimente/concerte electorale, a fost luată drept bază de calcul înmulțirea onorariului fiecărui artist (tariful de piață) care a evoluat pentru un anumit potențial CE la timpul de facto lucrat per eveniment. Conform calculelor Efortului de Monitorizare Promo-LEX, suma totală estimată pentru cheltuieli la capitolul evenimente publice este de cel puțin 223 600 lei.

Potrivit constatărilor observatorilor, PDM a organizat 8 concerte. Pentru PDM a cântat A. Ursu (3), I. Cuciuc (3), M. Șura (4), A. Puică (3), I. Raiburg (1), grupa de estradă "Meridian" (1), grupul de fanfară "Bras take five" (1), O. Ciolacu (1), trupa AKORD (1), Roxana (1). Cheltuielile pentru onorariile artiștilor – 153 600 lei. Cheltuieli pentru sonorizare – 10 000 lei. PPPSRM a organizat 2 concerte cu focuri de artificii. Pentru PSRM a cântat R. Vodă, C. Prepețiță, D. Gherman, I. Căpraru, A. Puică. Cheltuielile pentru onorariile artiștilor – 35 000 lei, cheltuielile pentru focurile de artificii – 20 000 lei. PPPPEM a organizat cel puțin 1 concert. Pentru PPEM a cântat Stela Botez. Cheltuielile pentru onorariile artistei au fost estimate la cel puțin 5 000 lei.

h. Cheltuieli de publicitate stradală și mobilă, politică cu tentă electorală

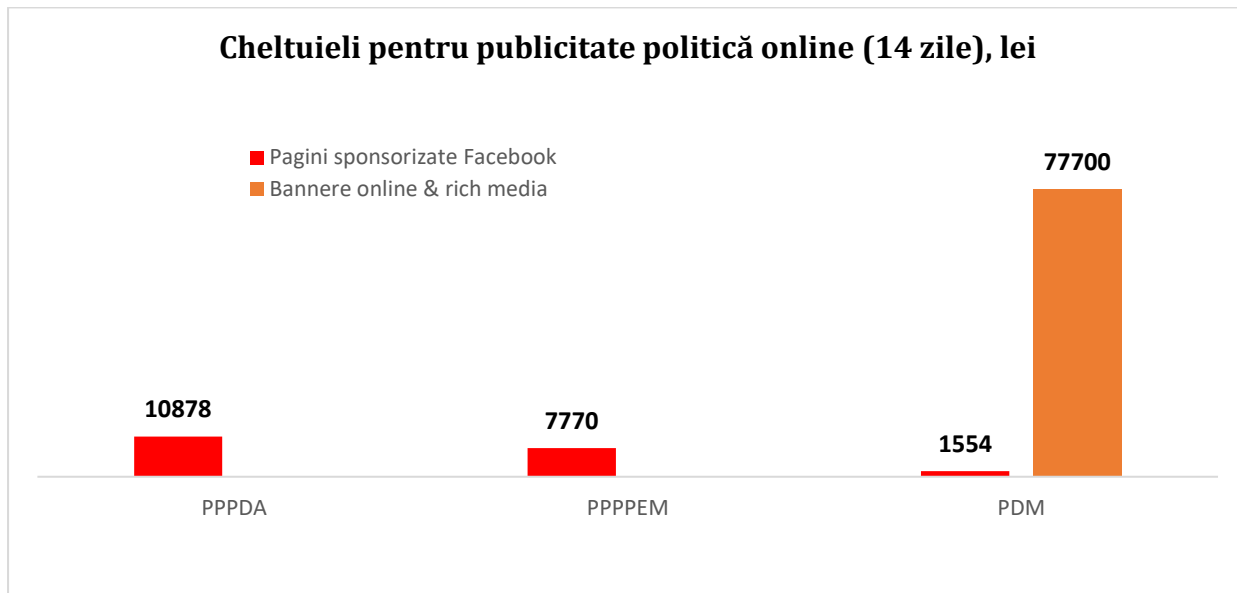
Conform verificărilor MOA Promo-LEX, prețul minim lunar estimativ pentru plasarea unui panou stradal 6X3m² este de cel puțin 6 660 lei, a unui panou stradal 15X12m²/20X10m² – de cel puțin 20 200 lei, a unui panou LED – 7 770 lei, city light 2x1,5m², panou stradal 1,80X2m² - de cel puțin 2 220 lei, a unui banner 1,5X2m² - de cel puțin 2 000 lei, Publicitatea TV în rețeaua magazinelor Nr.1 – 6 magazine (pentru 30 zile, 10 min. zilnic, între orele 9:00 - 22:00) – de 114 330 lei.

Potrivit observatorilor Promo-LEX, pentru perioada indicată, 5 potențiali concurenți electorali au efectuat cheltuieli pentru publicitate stradală și mobilă. Potrivit estimărilor, cuantumul cheltuielilor este de cel puțin 1 159 148 lei. Privitor la PDM, observatorii Promo-LEX au raportat 24 unit. de panou stradal, 147 unit. de city light, 2 unit. de panou LED, spoturi TV în rețeaua de magazine Nr. 1 – 6 magazine (durata - 30 zile; privitor la PL – 52 unit. de panou stradal 6x3 m², 1 unit. de city light 2x1,5m²; privitor la PPPAS – 5 corturi; privitor la PPPDA - 1 unit. de panou stradal 6x3m², 1 unit. de panou stradal 6x1m², 1 unit. de city light 2x1,5m², 1 cort; privitor la PPPPEM – 13 unit. de panou stradal 6x3 m².

c. Cheltuieli de publicitate online

În perioada 14 – 29 septembrie 2016, MOA Promo-LEX a constatat prezența publicității online pe mai multe portaluri din partea a 3 partide politice care au desemnat candidați în alegeri (PDM, PPPPEM, PPPDA). Cheltuielile pentru plasarea bannerelor clasice online au fost estimate la un cuantum de cel puțin 77 700 lei, paginile sponsorizate pe rețeaua de socializare Facebook – de cel puțin 20 202 lei. (A se vedea)

f. Cadouri cu tentă electorală (alte cheltuieli decât cele din raportul financiar)

Conform verificărilor MOA Promo-LEX, 1 set prosoape de baie – cel puțin 150 lei, televizor LED – 3 299 lei, 1 set echipament sportiv (tricou, șorț, adidași) – 600 lei, 1 înghețată – 1,50 lei.

Privitor la PDM, partid ce a desemnat candidat pentru scrutinul prezidențial, MOA Promo-LEX a estimat un cuantum de cel puțin 13 949 lei drept cheltuieli cu tentă electorală. Observatorii Promo-LEX au raportat cadouri sub formă de prosoape (câte 2 unit. la 22 persoane), televizor LED (1 unit.), sponsorizarea competițiilor sportive.

Privitor la PSRM, partid ce a desemnat candidat pentru scrutinul prezidențial, MOA Promo-LEX a estimat un cuantum de cel puțin 15 000 lei drept cheltuieli cu tentă electorală. Observatorii Promo-LEX au raportat cadouri sub formă de echipament sportiv (20 seturi, 1 set – tricou, șorț, adidași), 2000 de înghețate.

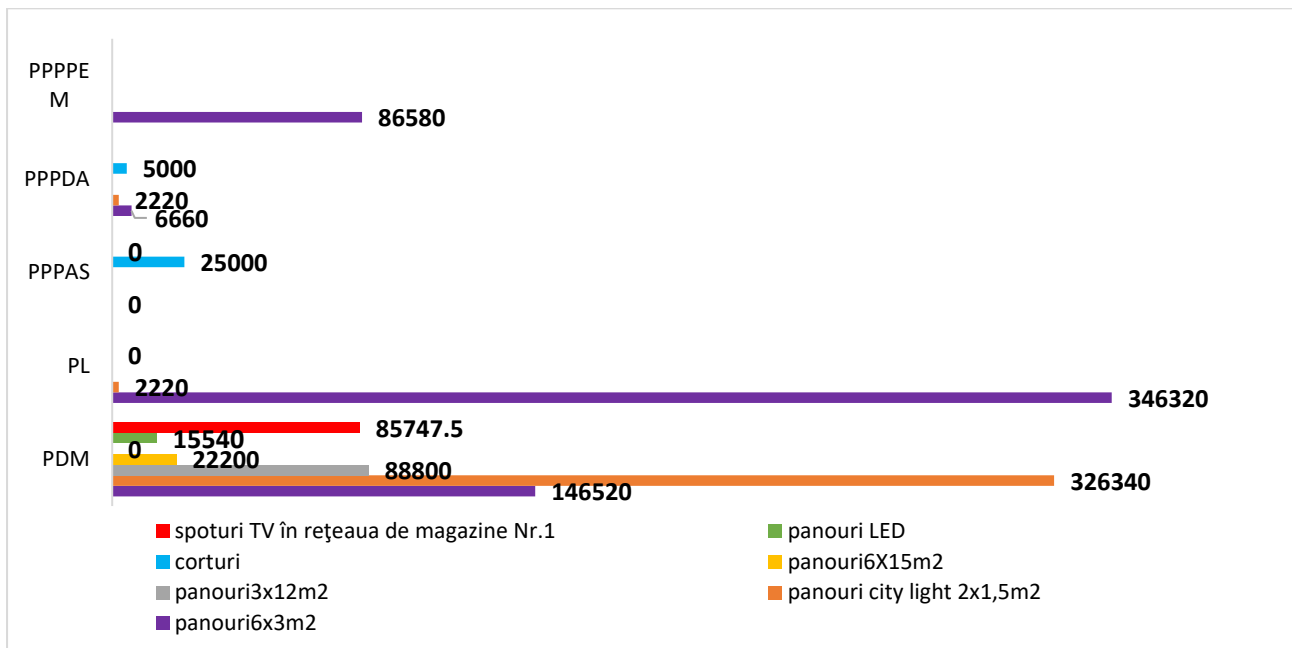

Figura. Cheltuieli estimate de publicitate stradală și mobilă, politică cu tentă electorală

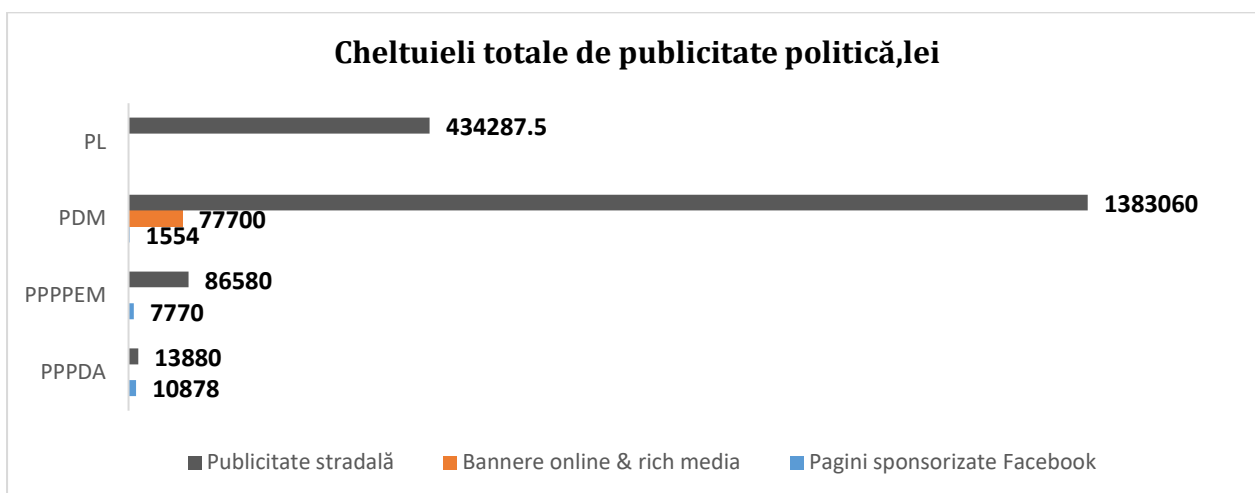

Figura. Cheltuieli totale publicitate politică cu tentă electorală

Constatăm că pe parcursul perioadei de colectare a semnăturilor PDM a cheltuit pentru publicitate politică un quantum de cel puțin 1 383 060 lei.

5. SOCIETATEA CIVILĂ

6.1. Activități de educație civică și implicare electorală

MOA Promo-LEX atestă o activizare odată cu apropierea datei alegerilor prezidențiale din 30 octombrie 2016 a anumitor asociații din cadrul societății civile.

Conform observatorilor Promo-LEX, în perioada de raportare au fost desfășurate conferințe de presă ale Centrului de Resurse pentru Drepturile Omului la tema „Drepturile cetățenilor prin prisma testului de evaluare a identității europene a prezidențiabililor și partidelor”, Centrului de Investigații Jurnalistice la tema „Prezidențiale transparente: fortificarea abilităților jurnaliștilor de a monitoriza campania electorală din 2016 pentru alegerea șefului statului”, Centrului de presă Sputnik la tema „Alegerea Președintelui Moldovei: societatea, statul, sănătatea națiunii”, Asociația Sociologilor și

Demografilor din Moldova la tema „Președintele Republicii Moldova în viziunea cetățenilor: abordare sociologică”.

Reprezentanții a circa 21 de asociații ale cetățenilor RM stabiliți peste hotare, precum și câteva persoane fizice, au semnat o scrisoare deschisă către APC ale RM pe tema asigurării accesului la vot pentru reprezentanții diasporei⁷. În conținutul acesteia se solicită: eforturi suplimentare din partea autorităților RM în comunicarea cu cetățenii aflați peste hotare pe tema alegerilor prezidențiale; deschiderea a cel puțin aceluiși număr de SV ca și la alegerile parlamentare din 2014; permisiunea de a vota în străinătate cu acte de identitate expirate. În compartimentele anterioare ale Raportului MOA Promo-LEX și-a expus poziția pe marginea acestor subiecte.

6.2. Monitorizarea alegerilor

Asociația pentru Democrație Participativă „ADEPT” realizează o prezentare în timp real a tuturor evenimentelor ce țin de alegerile prezidențiale din 30 octombrie 2016. În acest sens, a fost elaborat unui nou compartiment pe portalul www.alegeri.md – Prezidențiale 2016. Printre activitățile preconizate se numără: colectarea informațiilor relevante despre candidați, publicarea rapoartelor de monitorizare, actualizarea profilurilor partidelor politice etc. Activitățile se includ în efortul plenar de monitorizare și observare a alegerilor realizat de către asociațiile membre ale Coaliției Civice pentru Alegeri Libere și Corecte „Coaliția 2009”.

Asociația Presei Independente (API) și Centrul pentru Jurnalism Independent (CJI) au prezentat în data de 4 octombrie 2016 primul raport (din totalul de cinci) de monitorizare a mass-media în perioada electorală pentru alegerile prezidențiale 2016. Sunt monitorizate 28 de instituții mass-media, inclusiv 12 posturi TV, 12 portaluri informaționale și patru ziare. Perioada monitorizării este 15 septembrie – 13 noiembrie. Primul raport este prezentat pentru perioada 15 septembrie – 29 septembrie. Proiectul este realizat în cadrul Coaliției pentru Alegeri Libere și Corecte.

6.3. Mass-media

Mass-media națională. Monitorizarea mass-mediei naționale nu este o activitate inclusă în metodologia de observare a alegerilor prezidențiale din 30 octombrie 2016 de către MOA Promo-LEX. Totuși, pentru elaborarea unui tablou plenar asupra proceselor aflate în desfășurare am considerat necesar de a constata niște tendințe generaliste în mass-media națională.

Comunitatea jurnaliștilor de investigație RISE Moldova a lansat platforma „Prezidențiale 2016”, în cadrul căreia prezenta informații despre candidații la funcția de Președinte al Republicii Moldova. Centrul de Investigații Jurnalistice a desfășurat dezbateri cu candidații în alegerile din 30 octombrie 2016: Marian Lupu (PDM), Mihai Ghimpu (PL) și Iurie Leancă (PPEM). Agenția IPN în cadrul ciclului Dezvoltarea culturii politice în dezbateri publice a desfășurat dezbateri publice, la care au participat reprezentanți ai partidelor extraparlamentare și ONG, candidații la funcția de Președinte al Republicii Moldova: Artur Criotor, Valeriu Ghilețchii, Ilie Rotaru, Vitalia Pavlicenco, Ana Guțu. Clubul de presă „Rezonanța socială” a desfășurat un șir de dezbateri publice cu candidații în alegerile din 30 octombrie 2016 Dumitru Ciubașenco, Igor Dodon.

Mass-media locală și regională. Cu referință la reflectarea în mass-media regională a campaniei pentru alegerile prezidențiale din 30 octombrie 2016, observatori Promo-LEX au constatat publicarea a cel puțin 3 ziare regionale din 7 raioane, în care au fost incluse materiale ce favorizează concurenții electorali. În 3 ziare au fost publicate 6 articole în favoarea candidatului desemnat de PPPN Dumitru Ciubașenco, 4 articole în favoarea candidatului desemnat de PDM Marian Lupu și 4 în susținerea candidatului independent Silvia Radu, 1 în susținerea candidatului desemnat de PL Mihail Ghimpu. La data de 29 septembrie 2016, la Televiziunea locală „Media TV” din Cimișlia, la emisiunea „Ora locală” a fost invitat Iurie Leancă.

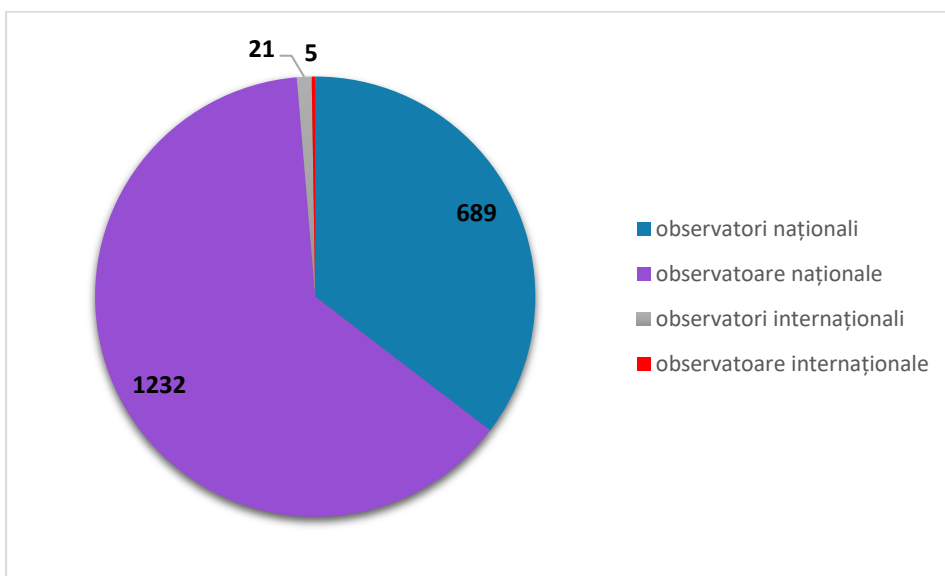
⁷ <http://laparis.net/votare2016/>

VII. INCLUZIUNE ELECTORALĂ ȘI EGALITATEA ȘANSELOR

7.1. Dimensiunea de gen

MOA Promo-LEX salută semnarea, în data de 19 septembrie 2016, de către 32 de instituții media din RM a angajamentului privind egalitatea de gen⁸. Considerăm că prin acest pas activitatea de reflectarea a alegerilor prezidențiale de către mijloacele de informare în masă va ține cont de asigurarea și promovarea echilibrului de gen într-un mod mai insistent, contribuind astfel la îmbunătățirea stării de fapt în domeniul incluziunii electorale.

Până la data de 4 octombrie 2016, din punctul de vedere al statisticii de gen, au fost acreditați 692 de observatori naționali și 1241 de observatoare naționale, precum și 21 observatori internaționali și 5 observatoare internaționale.

7.2. Integrarea alegătorilor cu necesități speciale

Comunitatea Surzilor din RM a organizat, în perioada 20-25 septembrie 2016, cu ocazia Zilei Internaționale a Oamenilor cu Deficiențe de Auz care este sărbătorită în RM în ultima zi de duminică a lunii septembrie, diferite evenimente cu participarea oamenilor care au deficiențe de auz⁹. O problemă majoră enumerată de membrii Comunității surzilor din RM este vizată de alegerile prezidențiale. Se consideră discriminați că niciun candidat nu are vreun mesaj de informare tradus în limbajul mimico-gestual. În acest sens, membrii cer incluziune. Constatăm, cu regret, că în șirul evenimentelor desfășurate nu au fost incluse activități cu privire la promovarea accesului la vot pentru persoanele cu deficiențe de vedere. MOA Promo-LEX constată lipsa unor mecanisme de comunicare durabilă între autoritățile electorale și asociațiile persoanelor cu dizabilități din RM pentru promovarea incluziunii electorale a acestora.

7.3. Minoritățile naționale

În data de 18 septembrie 2016, la Chișinău a fost organizat Festivalul etniilor la care au participat circa 45 de organizații etnoculturale din RM. MOA Promo-LEX constată că acest eveniment a

⁸ http://www.realitatea.md/angajament-de-promovare-a-egalitatii-de-gen--zeci-de-institutii-media-au-semnat-azi-documentul-in-cadrul-unui-eveniment-public---galerie-foto--video_45399.html

⁹ <http://curentul.md/stiri/societatea-surzilor-din-moldova-sarbatoarele-ziua-internationala-a-persoanelor-cu-dizabilitati-de-auz.html>

reprezentat o oportunitate importantă ce putea fi valorificată de autoritățile electorale în vederea promovării standardelor internaționale în domeniul egalității electorale pentru minoritățile naționale, în contextul perioadei electorale pentru alegerile prezidențiale din 30 octombrie 2016.

RECOMANDĂRI:

Parlamentului Republicii Moldova

1. De a aproba noua redacție pentru art. 181¹ din Codul penal cu privire la suplimentarea categoriei de bunuri, a căror oferire este interzisă, includerea unui nou alineat care incriminează cumpărarea voturilor propriu-zise și aplicabilitatea prevederilor articolului pentru scrutinul prezidențial.

Guvernului Republicii Moldova

1. De a majora numărul de SV constituite peste hotarele RM în cazul următoarelor state: Federația Rusă (or. Moscova și Sankt Petersburg), Belgia, Irlanda, Italia (or. Mestre și Parma) și România (or. București). De a renunța la micșorarea numărului SV din Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord.

2. În corespundere cu standardele GRECO, Legiuitorul ar trebui să ia măsuri întru limitarea, interzicerea sau în alt mod strict de reglementare a donațiilor de la persoanele juridice care furnizează bunuri sau servicii pentru orice administrație publică.

3. De a racorda prevederile legale care se referă la sancționarea finanțării ilicite a campaniilor electorale, în speță art. 181¹ al Codului penal, și la scrutinul prezidențial.

4. De a aplica prevederile legale care se referă la sancționarea finanțării ilicite a campaniilor electorale, în speță art. 181² al Codului penal, și pentru grupurile de inițiativă colectoare de semnături pentru candidatul desemnat într-un scrutin național și referendum.

Comisiei Electorale Centrale

1. De a se pronunța explicit și argumentat juridic asupra exercitării dreptului de vot și actele de identitate expirate.

2. De a institui o platformă de comunicare durabilă cu societățile persoanelor cu necesități speciale (de auz, de vedere, locomotorii etc.) din RM, cu scopul informării în timp real despre noutățile procesului electoral, precum și de recepționare a solicitărilor din partea acestora privind soluționarea propunerilor specifice segmentului reprezentat.

3. De a constata și a evalua/aprecia, în corespundere cu liniile directorii ale Comisiei de la Veneția, orice utilizare neautorizată a resurselor administrative de către partide sau candidați ca o contribuție financiară întru finanțarea campaniei electorale și de a solicita să fie raportată în mod corespunzător. Totodată, CEC să sesizeze organele de resort.

Administrației publice locale

1. De a evita implicarea în activități de colectare a semnăturilor în liste de subscripție pentru anumite GI.

2. De a da dovadă de mai multă responsabilitate și imparțialitate politică în procesul de autentificare a semnăturilor din liste de subscripție.

3. De a nu utiliza resursele administrative, banul public, în interese de partid sau pentru promovarea anumitor concurenți electorali.

Partidelor politice, concurenților electorali și grupurilor de inițiativă:

1. De a instrui în mod prealabil cetățenii cu drept de vot simpatizanți în vederea includerii acestora în procesul electoral în rol de: observatori, reprezentanți cu drept de vot consultativ, membri ai

organelor electorale inferioare cu drept de vot deliberativ. În acest fel vor fi evitate modificările frecvente în componența CECE și BESV și va fi asigurată monitorizarea calitativă a procedurilor.

2. De a evita virarea donațiilor din partea persoanelor juridice – partide pe conturile „Desemnat grupului de inițiativă”, „Fond electoral”, pentru a asigura transparența donațiilor și a subiecților care de facto au donat.

3. De a recomanda ca GI/CE să înregistreze și să raporteze Comisiei Electorale Centrale toate donațiile primite, inclusiv cele în natură (materiale), în conformitate cu bunele practici ale Consiliului European,

4. De a recomanda ca, în conformitate cu bunele practici ale Consiliului European, GI/CE să înregistreze și să raporteze toate cheltuielile directe și indirecte din perioada electorală.

LISTA DE ABREVIERI

alin. - aliniat
APC – administrația publică centrală
API – Asociația Presei Independente
APL - administrația publică locală
art. - articolul
BI – Buletin de identitate
CEC - Comisia Electorală Centrală
CECE - Consiliul electoral de circumscripție electorală
CI - candidat independent
CICDE - Centrul de Instruire Continuă în Domeniul Electoral
CIJ – Centrul Independent de Jurnalism
c. – comuna
com. - comanda
dl - domnul
ENEMO - Rețeaua Europeană a organizațiilor de monitorizare a alegerilor
FE – formular de eveniment
FV – formular de vizită
GI – grup de inițiativă
lit. - litera
m² - metru pătrat
MAEIE – Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene
MOA - Misiunea de observare a alegerilor
mun. - municipiu
nr. - număr
ONG - organizație non-guvernamentală
ONU – Organizația Națiunilor Unite
or. - oraș
OSCE - Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa
OSCE/BIDDO - Biroul OSCE pentru Instituții Democratice și Drepturile Omului
OTL - observator pe termen lung
OTS - observator pe termen scurt
PCRM – Partidul Comuniștilor din Republica Moldova
pct. - punct
PDM - Partidul Democrat din Moldova
PL – Partidul Liberal
PLDM - Partidul Liberal Democrat din Moldova
PPD – Partidul Politic DREAPTA
PPM – Partidul Patrioții Moldovei
PPPAS – Partid Politic Partidul Acțiune și Solidaritate
PPPDA – Partid Politic Platforma Demnitate și Adevăr
PPMSPR – Partidul Politic Mișcarea Social-Politică Ravnopravie
PPPEM - Partidul Politic Partidul Popular European din Moldova
PPPN - Partidul Politic Partidul Nostru
PPPSRM - Partidul Politic Partidul Socialiștilor din Republica Moldova
PVT - Numărarea în Paralel a Voturilor
QC - Numărarea Rapidă Calitativă
r. – raion
RFE – Registrul Funcționarilor Electorali
RM – Republica Moldova
RSA - Registrul de Stat al Alegătorilor
s. - sat
SV - secții de votare

tir. - tiraj

TV - televiziune

UAT - unitate administrativ-teritorială

UATSN - unitate administrativ-teritorială din stânga Nistrului

unit. - unitate

USAID - Agenția Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională

UTAG - unitatea teritorială autonomă Găgăuzia

Anexa 1.**Lista candidaților propuși/desemnați pentru funcția de Președinte al RM**
(enumerare conform datei de înregistrare a candidaților)

Nr.	Candidat	Data desemnării/ Data constituirii GI	Data înregistrării GI/Nr. Hotărâre	Data depunerii demersului de înregistrare	Data înregistrării/ Nr. hotărârii de înregistrare
1.	Marian Lupu (PDM)	31.08.2016	02.09.2016/nr. 159	03.09.2016	10.09.2016/ nr. 236
2.	Mihai Ghimpu (PL)	31.08.2016	02.09.2016/nr. 153	06.09.2016	13.09.2016/ nr. 245
3.	Iurie Leancă (PPPPEM)	31.08.2016	02.09.2016/nr. 155	09.09.2016	16.09.2016/nr. 255
4.	Andrei Năstase (PPPDA)	31.08.2016	02.09.2016/nr. 152	12.09.2016	18.09.2016/nr. 269
5.	Inna Popenco (PPMSPR)	07.09.2016	10.09.2016/nr. 227	19.09.2016	26.09.2016/nr. 303
6.	Dumitru Ciubașenco (PPPN)	31.08.2016	02.09.2016/nr. 151	22.09.2016	29.09.2016/nr. 315
7.	Maia Sandu (PPPAS)	31.08.2016	02.09.2016/nr. 154	22.09.2016	29.09.2016/nr. 316
8.	Igor Dodon (PPPSRM)	31.08.2016	02.09.2016/nr. 156	23.09.2016	29.09.2016/nr. 317
9.	Vitalia Pavlicenco (CI)	04.09.2016	06.09.2016/nr. 180	29.09.2016	
10.	Silvia Radu (CI)	07.09.2016	10.09.2016/nr. 228	29.09.2016	
11.	Maia Laguta (CI)	08.09.2016	10.09.2016/nr. 232	29.09.2016	
12.	Ana Guțu (PP „DREAPTA”)	31.08.2016	04.09.2016/nr. 177	29.09.2016	
13.	Roman Mihăieș (CI)	03.09.2016	04.09.2016/nr. 179	29.09.2016	
14.	Ion Dron (CI)	31.08.2016	04.09.2016/nr. 175	29.09.2016	
15.	Vasile Tarlev (CI)	09.09.2016	10.09.2016/nr. 231	29.09.2016	
16.	Valeriu Ghilețchi (CI)	31.08.2016	04.09.2016/nr. 176	29.09.2016	
17.	Artur Croitor (CI)	31.08.2016	02.09.2016/nr. 159	N/P	
18.	Vadim Brînzan (CI)	07.09.2016	10.09.2016/nr. 226	N/P	
19.	Mihail Garbuz (PPPM)	31.08.2016	10.09.2016/nr. 229	N/P	
20.	Anatol Plugaru (CI)	08.09.2016	10.09.2016/nr. 230	N/P	
21.	Ilie Rotaru (CI)	03.09.2016	06.09.2016/nr. 185	N/P	
22.	Mihai Corj (CI)	31.08.2016	02.09.2016/nr. 157	N/P	
23.	Oleg Brega (CI)	01.09.2016	04.09.2016/nr. 178	N/P	
24.	Geta Savițcaia (CI)	07.09.2016	10.09.2016/nr. 233	N/P	